N. IORGA

OPERE NECUNOSCUTE

ALE LUI

COSTACHI NEGRUZZI

(Extras din „Revista Istorică“, anul IV, n-le 4-7).

IAȘI

—

Tipografia ziarului „Neamul Românesc“

1918

E R R A T A

La pp 1 şi 3, în loc de: „locotenent-colonel Negruzzi" şi „maior Negruzzi", a se ceti: ***colonel Mihai Negruzzi;*** iar la p. 19, în loc de „Fison", a se ceti: ***Mison.***

N. IORGA

OPERE NECUNOSCUTE

ALE LUI

COSTACHI NEGRUZZI

(Extras din „Revista Istorică", anul IV, n-le 4-7).

IAŞI

Tipografia ziarului „Neamul Romănesc"

1918

Cele d'intâiu scrieri ale lui C. Negruzzi

Intr'un caiet de şcoală, cu titlul şters şi îndreptat,— care se află acum în posesiunea d-lui locotenent-colonel Negruzzi din Iaşi—, am găsit un şir de scrieri necunoscute, care arată, nu numai — pe lîngă scrierile, pe care le vom arăta mai jos, din caietul dăruit Academiei Române de d. Iacob Negruzzi şi „Memnon" din 1823 (după Voltaire),—cum a început opera literară, de o aşa de firească şi plăcută formă, a lui Costachi Negruzzi — pe atunci simplu: Negruţi —, dar şi cu ce greutăţi au avut să se lupte creatorii prosei româneşti moderne, între cari el însuşi ocupă un loc aşa de înnalt.

La început sînt nişte anecdote, culese, probabil traduse, scurte, de un haz îndoielnic. Apoi vine o naraţie mai întinsă, „*Pirostia Elenei*", la capătul căreia se găseşte această însemnare, pe care cu o deosebită bucurie am deslușit-o în josul paginii: „In Iaşi, 1824, Mart 7. Scrisă şi tălmăcită de Costachi Negruţă" [1].

Originalul, frances, al acestei scrieri, din veacul al XVIII-lea *de Marmontel*, a fost tradus —şi tipărit— şi de un M. Mavrodi, la 1850. Ea e superioară atîtor altora, din vremea cînd antichitatea servia scriitorilor „filosofici" din Paris doar

---

1 Negruţeşti pe acest timp: Spătăreasa Zoe Negruţi (1843), Gheorghe Negruţ la Bîrlad (1851).

pentru declamaţii ori pentru sprijinirea unor teorii pe care le credeau de cea mai autentică origine greco-romană. Căci,— arătîndu-se la început cum Elena, care revine cu Menelau, împăcată, mulţămită, cu oarecare regret doar pentru vieţile pierdute dintr'o pricină aşa de mică, a scăpat de primejdia unei furtuni grozave pentru că a aruncat în Mare un tripod, o „pirostie de aur", care se pescuieşte „şase sute de ani" mai tărziu, ceia ce formează obiectul de ceartă între cetăţile Kos şi Milet, pentru ca oracolul din Delfi s'o menească omului care va fi mai înţelept,—se descrie călătoria pe la cei şepte cari în Grecia purtau acel titlu. Toţi refusă acest scump şi măgulitor dar. Thales, pentru că n'a aflat enigma lumii, de şi a împărtăşit o întăie deslegare omenirii, pe care nu vrea s'o lipsească de mîngîierea ei; Solon, pentru că e tulburat de iubirea unei tinere roabe, care-i preferă pe frumosul Pisistrat, de o vrîstă cu dînsa, rival şi în ce priveşte iubirea poporului atenian; Bias, pentru că e părăsit de femeie, renegat de copii, depărtat de lume, pentru că i s'a furat cînele, singurul şi iubitul tovarăş; Chilon, pentru că a fost văzut chinuindu-se, din iubire părintească, la prilejul luptei la jocuri între fiul său şi un atlet celebru; Mison, pentru că, răspingând pe toată lumea de la sine, e nemulţămit şi de el însuşi; Cleobul, pentru că, sfătuit doar de fiica sa Cleobulina, vede opera lui batjocurită de aceia cărora li-a făcut bine; Pittacus, pentru că nu poate închide gura lui Alceu, ale cărui versuri de defăimare, chiar dacă nu-s crezute, sînt ştiute pe de rost; Periandru pentru că vrea să afle părerea celorlalţi, chemaţi cu toţii pentru a hotărî. Şi ei găsesc, la ospăţul lor, că, oricum i s'ar zice înţelepciunii, numai zeii o pot avea — şi de aceia dau tripodul lui Apollon însuşi.

Traducerea e făcută cu avînt.

In al treilea rînd se dau caracterisări morale, sau „Mo-

raliceşti haractiruri"; ele erau cunoscute şi din comunicaţia la Academie a d-lui Iacob Negruzzi, fiind scrise în exilul din Şărăuţi, lîngă Hotin (1821-3), odată cu nuvela umoristică „*Zuma* sau descoperirea scorţişoarei tămăduitoare de friguri, adecă a hinei", cu „Bărbatul cel greu, care, luînd o femeie guralivă, se duce sa ceie moarte la judecată"[1], şi cu piesa *Crispin*.

Avem capitole despre: nestatornicie, nemulţămire, lenevire, necredinţă, nemăsurata cheltuire, disidemonie, îndrăzneala cea fără cumpănire, grăire de rău, lăudarea cea multă, linguşire, iscodire, trîndăvie, făţărnicie şi scumpete.

Semnalăm mai ales pe acela despre lăudarea de sine, care cere inscripţii aurite la bisericile şi şcolile unde a contribuit, despre lenevire, care reproduce condiţiile în care se presiută la noi acest viciu, supt influenţa datinilor răsăritene ale Fanarului, despre superstiţie sau „disidemonie", în care apar, cu tricoliciu şi frica de întâlnirea călugărului sau a iepurelui (!), obiceiuri vechi româneşti. Astfel se învederează că, fiind ori ba un model, tratarea e făcută în spirit românesc, cu amănunte culese din societatea încunjurătoare.

Notăm, în sfîrşit, că acest copil de şaisprezece ani îndrăznise a începe traducerea „Şcolii femeilor" de Molière şi a unèi tragedii, „Adrian în Siria", din care amîndouă avem cîteva rînduri.

In posesiunea d-lui maior Negruzzi se află însă şi o Condică a supravegherii supuşilor străini, Condică încredinţată tinărului de nouăsprezece ani care era atunci Negruzzi, prin acest ordin:

---

1 *Analele Academiei Române* pe 1909, şedinţa din 5 Maiu (azi ms 3.554 al Academiei). Cf. E. Lovinescu, C. *Negruzzi*, p. 57 şi urm. — „Memnon care e d'n 25 Septembre 1823, a fost semnalat de d Al. Lăpedatu (*Sămănătorul* pe 1903, p. 593). Cf Lovinescu şi textul—în *Flacăra* pe 1911—tipărit de acelaşi *l c*, p 62 şi urm

„Visteriia
Cătră cinst. duml. logf. de Visterie.

Corespondenţiia Visteriei cu departamenturile, cercetarea sudiţilor de cătră Visterie să se dei asupra duml. Caminarului Costachi Negruţ, care au fost şi lucrătoriu într'această madè, pe care o vei şi trece dumneata pe numele dumnealui, în izvodu madegiilor Visteriei.

1827, Noemv. 20.

Ghica Vel Vist.

Dumnealui Matei Gane va da condica şi hîrtiile corespondenţii aceştii după hotărîre dum. Vel Vist.

Noemv. 20."

Pe paginile din urmă ale condicei tînărul funcţionar de vechiu regim moldovenesc, calemgiu puţin respectuos pentru protocoalele oficialităţii, şi-a permis a face versuri, — *cele d'intâiu versuri păstrate ale lui.* Ele arată uşurinţă de formă şi simţ în întrebuinţarea cuvintelor, din care *neologismele sînt total înlăturate.*

De o parte, în stilul şugubăţ al veacului al XVIII-lea frances, cum nu-l are seriosul Conachi şi simţitorul Ienăchiţă Văcărescu, ba nici chiar copiii şi nepotul lui, Negruzzi arată cum tulbură viaţa conjugală neînţelegeri ale soţiei cu cineva dincolo de margenile ei. Iar în „Deşterarea şlicului", în „Exilarea işlicului" se amestecă, într'un mic poem eroi-comic, fără tovarăş în literatura noastră, Olimpul zeilor pentru a hotărî ce să se facă din voluminoasa coafură a boierilor epocei fanariote, care nici în lad nu poate să încapă pe poartă. Zeii îl reclamă: unul pentru a face un caic, altul nişte foi, un al treilea o pavăză, până ce Junona, bună gospodină, cu gîndul la divinele nevoi ale nopţii, îl cere pentru un usagiu care smulge un zîmbet părintelui zeilor şi zeiţelor. Spiritul de ironie uşoară al celui care avea să alcătuiască glumeţele „scrisori" apare altfel încă de la această dată.

II.

Limba prosei lui Negruzzi—modelul de limbă de mai tărziu — e plină mai ales de grecisme, lucru foarte explicabil la cine a tradus pe *Memnon* din greceşte, de şi, cum văzurăm, el ştie limba francesă şi avea legături cu Francesi: podalg, periergliie, analoghe, scopos, ipolipsis, profasis, perilipsis, disidemonie, evsevie, novità, gnomie, diathesis, procopsit, agalmă, sevas, ilicrinie, methodos, èclips, neoterismos, catigorie, haractir, afstirotită, meremetisire, politie, a amelisi, a filonichisi, a adresarisi, a metahirisi, a ocuparisi, a sinhisi, a adichisi, a costisi, a catafronisi, a criticarisi, a heretisi, a catadicsi, a paraponisi, a paratirisi, a ambarcarisi, a declarisi, a presăntarisi, a peripiisi. Cuvinte francese nu lipsesc, de şi simţitor mai puţine: reson, elementuri, oracul (sau orac, articulat: oracul!), muscli (muschi), persoană, capriţios, prensip (—principiu), prinţip (=prinţ), ambiţios, favoruri, deputat, viperă, opinie, minunt, materie, secretar, origliinal, metaluri, galantom, industrie, avantaj, nerve, furaj, militari, politici, sală, ministri, cabinet, Stat, rivalitate. Tot aşa şi expresii francese, neaclimatabile: „mică nebună", „mic drac", „mic obraznic", „tinăr om", „bun om", „sensul cel bun", „nu lasă de a fi", „el este care", „iubeşte să li samene" [1].

Une ori forma adoptată de el pentru neologism n'a rămas: famelie, siguranţie, dumnezei (zei), scînteiesc, criminator, insecturi, şi mai ales adiectivele cu -esc: satanicesc, traghicesc, barbaricesc, delficesc, gheograficesc, musicesc, înspînzurat, singurare, însecturi, etc.

---

1 Palcu (*Foaia societăţii*, I, p. 99) citează ca prim dicţionar greco-romîn pe al lui „Callioti", 1770, ca prim dicţionar frances-grec-romîn pe al lui Gheorghe Apostol Calistiro, Bucureşti, 1835. Al lui Vaillant e din 1839 numai, al lui Poienariu, Aron şi Hill din 1840 (cel d'intăiu romîn-german de Andreas Clemens, Sibiiu 1838). Tot el ştie că la Cipariu se afla *un dicţionar latin-romîn* de Ioan Co bea, Cancelariul lui Petru-cel-Mare (*ibid.*, p. 100).

Rari sînt, în schimb, cuvinte arhaice sau populare, neobişnuite: cumplire, vîrtute, divanuri, dejghin, lăudăcios, neîndumnezeit, primejduincios, a bojboi (—bojbăi: buzele). Incă mai rare încercări de a crea cuvinte nouă: plecare (aplecare), zădărnicie (vanitate), „puitorul pravilelor" (legislator), „viaţa lucrătoare" (activă), plinit (perfect), măsurat (cumpătat), incordare (acord), ţinere (durată), duh obştesc (spirit public). obşte (public), asămănare (comparaţie).

Ce cetise Negruzzi la această vreme? Avem, lîngă o listă de echivalenţe lexice [1], însemnarea cărţilor pe care le avea, a persoanelor cărora le împrumutase [2] şi a preţului lor chiar. Găsim opere greceşti: Geografia lui Gaspari, „Zadic" al lui Voltaire în traducere franceză, foarte răspînditele şi iubitele poesii lirice ale lui Atanase Christopulo, model şi pentru poeţii Văcăreşti, o carte de poeme a lui Sakellarios, „Păstoriţa Alpilor", o scriere de agricultură. Apoi volume francese: La Fontaine, „Cécile fille d'Ahmed III", „Dictionnaire de l'Académie", Zaira lui Voltaire, *Aminta* lui Tasso, *Atala* a lui Chateaubriand şi, probabil, „Pirostia Elenii", — pe lîngă un „Voyage en Moldavie et en Valachie".

Româneşti sînt traducerile protopopului Leon, tatăl lui Gheorghe Asachi: „Jucăria norocului" şi „Bordeiul indienesc", un „Erast", poate manuscript, „Tragodia lui Orest", tradusă de Beldiman „Telemah, tomul I-iu", între „căr-

1 Cuvinte: Vindecat,- tămăduit, lecuit.
Fericire—norocire.
Trăire—vieţuire.
Hărăzeşte—afieroseşte.
Răzvrătire—revoluţie, zorbà, apostasis, rebelie.
Incremenit—înlemnit, nemişcat, înţepenit.
Fudulie—trufie.
Trăgănească prelungească, tîrască.

2 Un C. Caţichi, un C. Voinescu, o doamnă „Kiscoulapa", un „Mr. Desiré" şi chiar Beldiman, probabil poetul „Beldeman", care lea *Aminta* şi *Atala*

ţile moldoveneşti", nu e al lui Pleşoianu (apărut în 1831 abia); un „Hrison engolpion" pare manuscris. Să adăugim o Biblie de 15 lei şi Vieţi de Sfinţi, Minee pe Ianuar-Mart şi Novembre, 80 de lei [1].

Cum se vede, ***modelele lipsiau***. Modelele ***profane***. Dacă ar fi putut ceti în „Tragodia" lui Beldiman, atunci ascunsă probabil oricării priviri indiscrete — fiind vorba de atîtea persoane în viaţă —, adolescentul ar fi văzut cum se pot face versuri, sărăcăcioase şi fără nuanţe, e drept, dar fără străinisme. Dacă „Telemahul" ar fi fost al directorului de şcoli oltean, el ar fi aflat alte forme, adesea mai acceptabile, ale multor neologisme francese, une ori şi frumoase cuvinte româneşti, dar şi lipsa, totală, a grecismelor neîngăduite.

De la contemporanii munteni n'ar fi avut ce lua [2]. Traducerile lui Eliad din Byron şi alţi romantici apuseni n'au nerv şi avînt. Iar limba tineretului moldovenesc era să se formeze, de prietenii lui Negruzzi, supt influenţa lui chiar.

Casul lui Asachi e deosebit, şi ne vom ocupa altă dată de dînsul. Intrebarea este însă dacă puţinele produse, cu totul superioare ca inspiraţie şi ***legătură*** a formei, ale lirei lui înnainte de 1830, ar fi putut înrîuri asupră-i. Ele par a fi rămas în manuscript sau a fi fost publicate numai în foi volante.

Un izvor i-ar fi putut prii începătorului. Timp de două, veacuri, călugări cu adînci cunoştinţi de greceşte traduseseră întreaga literatură teologică a Răsăritului, şi stilul lor

1 Tatăl lui Costachi, Dinu Negruţi, apare şi între prenumeranţii la *Descoperirea Americii* de Kampe I (Buda 1816), ca şi Ioniţă Negruţ.

2 O notiţă biografică în „Foaia societăţii" pe 1868, p. 88, îi atribuie cetirea lui Cîrlova, de la care ar fi venit întăiul îndemn spre poesie! Acolo se dă însă numele lui Bancovici, de la care a învăţat limba francesă *acasă* (p. 88).

ajunsese la o superioară frumuseţă şi armonie a perioadei. Acest puternic graiu dulce, acelaşi pentru toată Romînimea, şi asemenea cu al cronicelor, pe care-l şi întrece apoi, pătrunde, odată cu noile curiosităţi ale sufletului naţional, în geografie, prin prelucrările lui Amfilohie Vlădica Hotinului, în istorie, prin „Prescurtarea istoriei universale", din greceşte, a egumenului Grigore de la Sfîntul Ioan din Bucureşti (1827), în morala profană şi povestirea moralisatoare prin *Theatron politicon*, tălmăcit de Grigore Pleşoianu şi publicat abia la 1838, cu îngrijirea viitorului episcop de Buzău Filoteiu.

Dar tineretul moldovenesc era alcătuit din feciori de boieri, nu din dascăli ca Pleşoianu, ca Eliad, ca Poteca şi Moroiu, ca Marcovici, şefii mişcării literare de dincolo de Milcov. Şi el învăţase de la preceptorii greceşti şi francesi că o nouă lume începe odată cu lecţiile lor, o lume care *trebuie să sfarme tradiţia*.

A sfărîmat-o şi în cetire, părăsind cărţile iubite părinţilor. Dar a trebuit să facă în schimb un drum pe care, nedespărţindu-se astfel de trecut, şi l-ar fi putut cruţa.

Cu tot talentul ce vădesc, şi cele d'intâiu încercări în prosă ale lui Negruzzi arată aceasta.

[ANECDOTE]

Un om care iubia desfătările mesei zicea: tatăl mieu mînca mult, şi maică-mea şedea mult la masă; eu li samăn amîndurora.

Dionisie tiranul a poruncit să taie barba cea de aur care era la idolul lui Asklepios, zicînd că nu era potrivit ca feciorul să aibă barbă, cînd Apolon, tatăl său, nu avea.

Un guraliv, povestind multe lucruri lui Aristotel, l-a întrebat în sfîrşit dacă poveştile sale nu-l supărau. Nici de cum, au răspuns Aristotel, căci nici nu ieau sama.

Un curtesan au zis Impăratului Avgust: huietul umblă că ai să-mi dai un dar. — Nu crede, i-au răspuns Avgust.

Un soldat, aflîndu-se pe Mare cu femeia sa în vremea unei furtuni, au văzut că corăbierii aruncau cu grabă orice puteau găsi, neluînd sama la nimic, şi, cum ei strigau ca să arunce fieştecare orice avea greu, de voiesc să nu piardă împreună cu averile şi viaţa, soldatul, auzind, şi-au luat îndată femeia şi-au aruncat-o în Mare, zicînd că n'are nimic mai greu şi mai supărător decît pe femeia sa.

Impăratul Conrad al III-lea, luînd cetatea Weinbergului, au hotărît a tăia pe toţi lăcuitorii ei, dînd voie femeilor să iasă şi să ducă cu dînsele ce aveau mai scump. Femeile îndată au luat în spate pe bărbaţii lor, zicînd că n'aveau nimic mai scump decît bărbaţii.

Un himist, care se lăuda că au aflat ştiinţa de-a face aur, cerea o răsplătire de la Papa Leo al X-lea. Acest Papă au poruncit să-i deie o mare pungă deşartă, zicînd că, fiindcă el ştie a face aur, el n'are trebuinţă decît de o pungă ca să-l ţie.

Un om ruga pe altul să numere nebunii tîrgului. El au

răspuns: D-ta îmi ceri un lucru foarte greu, iar, de m'ai întreba cîţi înţelepţi, ţi-aş spune că-s mult mai puţini.

Zenon, pentru ca să facă pe un tînăr guraliv să tacă, i-au zis: firea ni au dat două urechi şi o singură gură ca să auzim multe şi să vorbim puţine.

Întreba pe Aristotel ce cîştigau mincinoşii din spusul minciunilor. — Ca să nu-i creadă, au răspuns, nici cînd vor spune adevărul.

Se mirau unii de duioşimea şi duhul cel pătrunzător al lui Pic della Mirandola, care încă nu era de nouă ani. Un bătrîn li-au zis, în fiinţa şi acestui tînăr prinţ: cînd copiii au atîta duh de mici, se fac nişte nătărăi, cînd ajung într'o vîrstă mai mare.—De este aşa, au urmat copilul, să vede că în tinereţă ai fost tare cu duhul.

Diogen au zis unui om care, pentru ca să-şi arate duhul, vorbia multe: Boierule, de cînd ai venit din cer?

Un episcop, mergînd[1] în caretă, au întîlnit un capuţin mergînd călare, şi l-au întrebat: de cînd Sf. Franţisc merge călare? Capuţinul i-au răspuns: De cînd Sf. Petru merge cu careta.

Un zugrav, arătînd un rău cadru în fiinţa multora altor zugravi vestiţi, se lăuda că l-au gătit foarte degrabă. La care Apelles i-au răspuns: nu-i trebuinţă să-mi spui că l-ai gătit de grabă, căci singur cadrul o mărturiseşte aceasta.

Prietenii lui Dioghen întrebîndu-l unde voieşte să-l îngroape, şi „nu cumva să mă îngropaţi", li-au zis el. „Aşa dar vei fi de hrana păsărilor şi a fhiarelor", au adaus prietenii. „Ba nu", au urmat el; „să-mi puneţi numai un băţ în mînă ca să-i poci goni". „Dar cum să-i goneşti", au zis ei, „dacă nu vei simţi?" „Dacă n'oiu simţi", au zis Dioghen, „ce-or să mă supere muşcăturile lor"?

---

1 Şters: întîlnind, călătorind.

PIROSTIA ELENEI

După stricarea Troadei, în vreme ce rămăşiţurile zidurilor [1], a capiştilor şi a palaturilor sale încă aburiau şi cînd supt aceste năruiri văpsite de sînge Priam, norodul şi copiii săi erau îngropaţi, cînd femeia şi fiicele sale se duceau în robie să slujească pe nişte biruitori fuduli şi cind [2] aceşti însuşi biruitori erau să pieie, unii în palaturile lor, alţii pe Mări, unde cu ticăloşii să umble din ţerm în ţerm, în voia valurilor, a vînturilor şi a furtunilor, — în sfirşit cînd pe cîmpii Troadei Ahilevs, Hector, fiul lui Telamon erau culcaţi în ţernă şi că o mulţime de eroi amestecau duşmăneasca lor ţernă într'un singur [3] mare mormînt, Elena şi cu Menelau [4], împăcaţi împreună, se întorceau cu linişte şi cu chef la Lachedemonia, şi, jăluindu-se cu dulceaţă că el au putut-o crede necredincioasă, el, cerîndu-şi iertăciune că au crezut nişte arătări înşelătoare şi făgăduind că nu se va mai îndoi de dragostea, nici de credinţa sa, amîndoi, în sfirşit, trăind cel mai frumos al lumii, părîndu-le puţin numai rău că pentru un aşa mic lucru au urmat atîta huiet, trecînd însă printre Chiclade, ei au fost răpeziţi de o straşnică furtună. Şi, cum ei vedeau minuntul în care corabia lor era să se sfărîme de stîncele ostrovului Cò, ei au făcut o rugăciune lui Posidon: „O,

1 Sale.
2 In vreme ce.
3 Larg şi.
4 Impreună.

cel mai nestatornic din nemuritori", i-au zis încetişor Elena, „ajută o femeie care îţi samănă". La aceste cuvinte ea i au afierosit o pirostie de aur, pe care o scăpase din prada Troadei, şi i-au aruncat-o în Mare. Indată Marea s'au liniştit.

Aşa dar 600 ani după aceia, cum o corabie de la Milet trecea pe lîngă ostrovul Cò, în minuntul ce un pescar al ostrovului arunca mreaja sa în Mare, Milesienii cari erau în corabie au zis pescarului să li vîndă ceia ce într'un noroc se va găsi în mreaja sa. El s'au primit, şi în fundul mrejii, cînd au scos-o, s'au aflat pirostia Elenei.

Pricină necurmată între Cò şi Milet pentru această comoară, unii zicînd că pescarul nu înţelesese să vîndă decît peştele ce l-ar prinde; ceilalţi împrotivindu-se că el vînduse tot. Războiúl era să urmeze. Pentru ca să scape de această nenorocire, au alergat la Pithia, şi oracolul i-au împăcat, poruncind să se deie dar celui mai înţelept dintre înţelepţi.

Dar care era cel mai înţelept dintre înţelepţi? Această întrebare nu era mai puţin grea de a se deslega decît aceia a mrejii. Au socotit mult pentru ca să ştie la care din cei şapte înţelepţi cari înfloriau atuncia să deie protimisis. „Ei ne vor lămuri ei însuşi pentru alegere", au zis unul din sfetnici. „Să începem de la cel mai de aproape. Thales este la Milet: să mergem ca să-i punem înnainte să primească darul nostru".

„O tu", i-au zis ei, „al căruia duh au pătruns în sînul naturii şi i-au luat cele mai adînci taine, tu, care ai descoperit că apa este singur elementul[1] şi că ea este principiul[2] celoralalte stihii; tu, carele dai lumii un suflet peste tot şi care socoteşti că acest suflet este împreunat şi fireşte lipit la materie, după cum sufletul omului este lipit[3] la trupul său, dacă toate aceste sunt adevărate, dumnezeiescule Thales, primeşte de la noi această pirostie de aur, pe care Apolon ni porunceşte să o afierosim celui mai înţelept dintre înţelepţi."

---

1 Cel singur.
2 Prensipul.
3 Impreunat.

„Prietenii miei"; au răspuns Thales, „dacă toate aceste ar fi adevărate, dacă aş fi eu însumi încredinţat şi dacă aceia ce eu învăţ aş înţelege bine, m'aş socoti cu adevărat înţelept. Dar eu în zădar am vrut să găsesc enigma cea mare a firii: nici afară de mine, nici în mine însumi eu nu văd mai curat decît voi. Eu vă spuiu acolè secretul şcolii, căci [1] cu Apolon, fiindcă el vă trimete, nu este nimic de a ascunde.

„Eu am cercat să fac foc cu apă, dar eu sînt încă de a înţelege cum în soare apa face un iaz de lumină. Sufletul care am vrut să-l dau lumii pentru ca să regularisesc [2] mişcările şi să mişc orînduielile sale [3], ar fi fără îndoială un frumos lucru, dacă eu aş putea să-mi tălmăcesc cum acest suflet lumesc este tot acelaşi în vultur şi în cioară, în tigru şi în elefant. Dar acesta este nodul carele mă opreşte: aceasta este singurarea fiinţii sale şi felurimea cea nesfîrşită a acestor metamorfosări care întunecă înţelegerea mea. Perierghia nu-i ştiinţă, şi învăţăturile în care eu mă adîncesc sînt de acele poate în care rezonul cel slab al omului nu va afla niciodată decît un haos [4] fără margeni şi o lată întunerecime. Aceia ce o numesc înţelepciunea mea ar putea deci să nu fie decît nebunia mea. Căci aceasta este nebunie decît a vrea să cunoască aceia ce nu este dat omului ca să ştie.

„Cu toate acestea, pentru ca să nu gonesc ucenicii miei şi cum, poate, după vremi, vre un colţ al pînzei cei mari poate fi ridicat, eu li dau pilda nădejdii şi a curajului. Dar, în cărarea [5] ce eu li trag [6], eu adese ori mă rătăcesc însumi, şi eu nu ştiu mai mult unde sînt. Ducèţi afierosirea voastră la Solon. El este care merge drept la folos; învăţătura lui este aceia a omului, şi scoposul lui este de a face mai bun, mai drept şi mai fericit."

Solii, ambarcarisiţi pentru Atena, s'au dus să vadă pe Solon,

1 Dar.
2 Orînduiesc
3 Ressorts.
4 Deşert.
5 Drumul.
6 Fac.

şi, numindu-l cel mai înţelept dintre înţelepţi, ei i-au dat pirostia cea de aur.

„Tocma bine aţi nemerit minuntul“, li-au zis puitorul pravilelor Athenei, „eu sînt gata să nebunesc; eu vin din locul obştesc unde nu am văzut decît nişte nemulţămiţi. Oamenii Mării se jăluiesc că am favorisit pe oamenii de la ţară, aceia mă învinovăţesc că am prea purtat grijă de tîrgoveţi, şi în politie încă-i şi mai rău; fieştecare ar vrea pravile făcute în favorul său şi spre păgubirea celoralalţi. Dar încă tot nu-i nimic, căci şi (eu) în însuşi casa mea eu nu sînt niciodată în pace. Voi vedeţi această tînără roabă care se mînie şi plînge într'un colţ. Aceasta-i un mic drac: ea îmi răstoarnă capul. Ea încă nu-i de 18 ani, şi aceasta mă ocărăşte, şi aceasta vrea să aibă mai multă minte decît mine.“

„Aşa, aşa“, au zis Glicheria, „am de o mie de ori mai multă, căci încalte eu sînt dreaptă, eu nu năcăjesc pe nimeni, şi eu las pe fieştecare să facă ce-i place.“ La aceste cuvinte lacrămile iar s'au îndoit.

„Îi păcat de a o măhni“, au zis unul din deputaţi, „căci ea este atîta de frumoasă, — cu adevărat frumoasă. Şi crede că este. Dar ea nu ştie că răutatea sa o face slută.—Ei bine, dacă sînt slută“, au răspuns supărată, „de ce nu mă vinzi? Ce nu mă laşi să mă duc? — Şi unde te vei duce, mică nebună? Care este stăpînul care va fi aşa de bun şi aşa de milostiv ca mine? — Ce bunătate, ce milă,—care nu-mi laşi cea mai mică slobozenie? — „Şi ştiţi voi“, au urmat Solon, „care este slobozenia ce ea o cere? Aceia de a vedea la mine un mic obraznic pe care îl iubeşte şi care tot una umblă prin prejurul casei mele. Indată cum ies pentru ca să mă duc la Sfat sau la Lichion, într'acelaşi minunt soseşte: el este primit, şi, cînd îi prind împreună, ea îmi zice pentru desvinovăţirea lui că i mai tînăr şi mai frumos decît mine.—„Cu adevărat“, au strigat ea, „el îi mai tînăr şi mai frumos. Chiamă-l ca să vedem, şi ca aceşti străini să ne judece. — Lipseşte, necinstito“, au zis Solon mînios, „şi să nu te mai aud.“

„Acest neastîmpărat pe care ea îl iubeşte“, au urmat el, este un tînăr om cu numele Pisistrat, pentru carele am

avut mii de bunătăţi, pe care l-am învăţat şi care îşi bate joc de învăţăturile şi de pravilele mele şi de pravilele tale! Aşa de a pururę îmi poftoreşte acest cuvînt al Schitului Anaharsis cum că pravilele sînt [1] o mreajă a paingului, în care muscuţele se prind, iar prin care muştile cele mari vor scăpa totdeauna.

— Şi de ce nu-ţi închizi uşa la acest obraznic?

— Bine, de-i voiu închide uşa, va intra pe fereastă. De aţi şti cîtu i de meşter şi de înşelător! El au cîştigat pe toţi robii miei; rugăciunile, lacrămile şi darurile nu-l costisesc nimică. El îi plin de duh şi de plăceri; şi eu însuşi, cînd îl ascult, el are darul de a mă linişti.—Îi multă nevoie", îmi zice el, „cinstitul mieu dascăl, să ne sfădim pentru o roabă? Dacă noi am fi: dumneata tînăr ca mine şi eu bătrîn ca dumneata, nu ţi-aş lăsa-o? Vezi care mai bine din noi amîndoi poate să-i placă! — Voi simţiţi că aceste resoane [2] sînt supărătoare. Şi, pe urmă, dacă-l voiu desnădăjdui, el va merge să mă învinovăţească, să mă propovăduiască prin norod. Va zice că-s amorezat şi zuliar. Cît îi de tînăr însă, el are mai mult credit decît mine; el ascultă pe cei nemulţămiţi, îi adună, îi desmiardă şi pe urmă vine să-mi spuie că nu voiu face nimic cu acest norod, dacă el nu se va amesteca; că, lăsînd pe Atinei la fireasca lor isteţime, eu nu-i cunosc; că ei sînt zădarnici, uşori, nebuni, capriţioşi, nemulţămitori, prieteni ai neoterismosurilor; că ei nu vor face decît numai nebunii, dacă nu vor avea în capul lor un om isteţ şi statornic, care să-i ştie povăţui, că acest om va fi el. — Iată un nebun foarte hotărît", au zis solii. — „Şi foarte primejdios", au urmat Solon. „El are, după cum v'am mai spus, meşteşugul de a linguşi obştia, şi acesta este meşteşugul de a o stăpîni. El se laudă, el spune că o va învăli ca cu o mreajă, şi, după ce m'au mîniat prin înfricoşările sale, el mă defaimă că nu-l iubesc şi se jură pe cei mai mari Dumnezei că eu voiu fi totdeauna prietenul său, de şi făr' voia mea. Voi vedeţi că un om care se tulbură aşa şi

1 Nişte.
2 Nu lasă de a fi

se sinchiseşte de două tinere capete nu este înţeleptul ce voi îl căutaţi. Vă sfătuiesc să vă adresarisiţi la Thales Milesianul, căci el îşi stăpîneşte sufletul în pace şi este fericit cu sine însuşi.

— „Noi de la dînsul am început“, au răspuns deputaţii, „dar şi el, ca şi tine, ni-au mărturisit nebunia sa.

— Şi oare are şi el o mică roabă care să-l facă să turbeze, un rău care să i-o desmierde şi un norod neîndu-plecat, pe care nu l poate pune la cale? — Ba nu, dar el are tot atîta năcaz în părechea elementurilor, cît ai şi[1] tu a ocîrmui pe oameni, şi el zice că nebunia sa este de a vrea să tălmăcească aceia ce nu înţelege.

— Duceţi-vă deci la Bias“, au adaus Solon; „acela trăieşte în linişte şi de o parte în mica lui cetate a Prienei. El tălmăceşte numai enigmele Craiului de Eghipet şi logogrifurile Craiului de Ethiopia. Cît pentru tainele firii, el declariseşte că nu înţelege nimică. El lasă să meargă lumea după cum merge, fără să vreie să o puie el la cale, şi, pentru ca să fie mai slobod de nevoi şi de griji, el s'au lăsat de învăţătură, după cum şi de bogăţie.“

Ei s'au dus deci la Bias.

„Ah, domnilor“, li-au zis ei, văzîndu-i intrînd la dînsul, „fără îndoială îmi aduceţi vre-o bună veste. Nu cumva mi-aţi găsit cîinele? Nu cumva ştiţi cine mi l-au furat?“

Solii i-au răspuns că ei nu ştiau nimică.

„Care pricină deci“, i au întrebat, cu un aier măhnit, „vă aduce la mine?“

Ei i-au spus că din partea oracolului de la Delfi i-au adus o pirostie de aur.

„O pirostie de aur, mie! Ce să fac cu dînsa? Ah, oracolul, care le ştie toate, să-mi spuie cine mi-au luat cîinele. Numai acest prieten aveam în lume, şi şi de dînsul m'au lipsit. Ce barbaricească neomenire! Eu nu mai vreau nimică, li lăsasem toate: cinste, noroc, slujbă; eu nu ceream nimic, eu îmi lucram singur grădina şi ogoraşul. Cîinele mieu era lîngă mine, noi ne iubiam, noi eram fericiţi de a trăi şi de a vorbi împreună. Zavistnicii n'au putut

1 Dumneata.

să ne vadă bucurîndu-ne mult de această fericire. Ei ne-au despărţit; ei mi-au furat cîinele, singurul mieu prieten. Ei poate l-or fi ucis!... Nu, nu este nicio pedeapsă aşa mare pentru o aşa cumplire.

— Fără îndoială“, au zis unul din Milesieni, „prăpădirea unui cîine credincios este o nenorocire; dar această nenorocire este ea aşa mare? — Aşa prea mare pentru mine, care nu mai am nimică. Nu este neplăcere pe care să nu o sufăr fără să supăr lumea, nici cerul de jalobele mele. Amelisit în cetatea mea, după ce am mîntuit-o, rău ascultat în sfaturi, eu m'am tras din trebile publice şi m'am ţinut în colţul mieu. Eu am cercat o judecată nedreaptă; eu am pierdut-o, şi n'am zis nimica. Femeia mea m'au înşelat: n'am zis niciun cuvînt nimăruia; copiii miei m'au lăsat: i-am iertat. Aceasta-i îndestulă răbdare. Şi, cînd vin ca să-mi ieie încă bietul mieu cîine, este, socotesc, prea firesc ca statornicia mea să se strice. Ea au venit în vîrf, şi nu mai pot.

— „Ce, se poate“, i-au zis unul din soli, „ca aceasta să fie stînca celui mai înţelept din oameni? — Celui mai înţelept. Şi pentru ce trebuie ca să fiu? Nu sînt[1] dat ca să fiu. O, nu, eu nu sînt atîta de nebun pentru aceasta. — Cu toate acestea, dacă noi întrebăm cine este cel mai înţelept dintre înţelepţi, fieştecare va răspunde: Bias! — Bias! Bias! Ei vorbesc după plăcerea lor, şi, dacă Bias se mîhneşte cînd i-au luat cîinele, ei ar fi toţi înspăimîntaţi. Nu. Bias nu este decît un bun om căruia îi fac rău şi care simţeşte răul care îi face. De vroiţi pe unul mai statornic şi cu un suflet tare, pe care nicio nenorocire încă nu l-au ajuns, mergeţi de aflaţi pe Spartiatul Chilon.

— „Să mergem deci la Lachedemona“, au zis deputaţii. Şi, sosind ei, au întrebat unde este locuinţa acestui om atîta de vestit prin înţelepciunea şi statornicia sa. Li-au răspuns că s'au dus la Pisa să privască la jocurile olimpiceşti. Călătoresc deci cu grabă şi sosesc tocmai în ziua cînd se filonichisia preţul luptei şi al pigmahiei *(sic)* împrejurul amfiteatrului.

1 N'am.

Ei întreabă unde poate fi Chilon. Li-l arată deci cu totul ocuparisit de lupta între doi atleţi, dintre cari era unul fiul său Epimelid şi celalalt vestitul Glicon, biruitor odată la jocurile alergării.

Ochii Spartiatului înfocaţi şi ţintuiţi priviau toate mişcările amînduror luptătorilor. Necazul luptei era ca cum ar fi fost tipărit în bătaia muşchilor[1] trupului său, mişcarea sprincenelor sale însemna mişcările amîndurora, fruntea sa curgea de sudoare, mîinile sale, răzimate fiind pe genunchi, se întindeau de cîte ori fiul său strîngea pe protivnicul său, şi el se cutremura de cîte ori îl vedea lunecînd sau împiedecîndu-se. La mai mult de un ceas de cît ţinea lupta şi se îndoia în puteri, cînd în sfîrşit Glicon au picat, şi tot împrejurul au răsunat de aceste cuvinte: „Epimelid, fiul lui Chilon, biruitor la lupta trîntei".

Părintele atunci, mai năcăjit de osteneala războiului şi mai obosit decît fiul său, pică fără mişcare şi fără glas în braţele vecinilor săi. L au socotit mort de bucurie; vestea încă au şi mers în vre-o cîteva cetăţi ale Eladei. Dar adevărul era că au leşinat şi că l au dus în cortul său avînd pe obraz gălbeneala morţii. După ce au dobîndit iarăşi simţirile sale şi au îmbrăţişat pe fiul său, solii s'au înfăţişat şi, socotind să-i vestească un triumf încă mai de laudă, ei i-au dat pirostia cea de aur, pe care Apolon o hotărîse celui mai înţelept dintre înţelepţi.

— „Vă bateţi joc de mine", li-au răspuns Spartiatul, „ori pesemne nu ştiţi că cel mai înţelept este acela ce stăpîneşte sufletul său întru o asămănare statornică, fără să lase să se stăpînească niciodată de niciuna din aceste patimi? Eu am stricat vre-o cîteva, şi din cele mai înfricoşate, precum: ambiţia, zavistia, pofta cea peste măsură, mînia, şi iată că eu am picat supt aceia de care mă păziam mai puţin. Norocul au aflat locul mieu cel slab: el m'au dat spre teatru la toată Elada după cum un copil de care s'au jucat, şi deci acum au venit să mă vadă în stare să moriu de bucurie pentru cel mai zădarnic din favorurile sale.

---

1 Muschilor.

„Nimică nu este mai firesc şi mai de iertare“, i-au răspuns solii, „decît acest sentiment într'un părinte.—Ei nu“, au urmat el, „nu: eu nu mă linguşesc. Aceasta nu-i decît slăbiciune. Ce, pentru că fiul mieu are în muşchi mai multă tărie şi vîrtute decît un altul, am eu atîta de puţină tărie în suflet [1] ca să pic în sincopă, cînd el s'au vestit biruitor în jocurile trîntei? Ce ar fi fost deci, dacă după un războiu eu l-aş fi văzut viind biruitor în braţele mele, acoperit de sînge şi de praf? Acel care se lasă să se stăpînească de norocul cel bun, ar şti mult mai rău încă să sufere pe cel rău. Şi ce vor zice de mine femeile Lachedemonei, ele care cu atîta receală mulţămesc dumnezeilor cînd li aduc pe fiii lor pătrunşi de lovituri, întinşi pe o pavăză? Mergeţi, ascultaţi-mă, de vă daţi preţul înţelepciunii la megieşul mieu Fison *(sic)*, care nu este ca mine un bătrîn [2] neputincios şi zădarnic.

Filon era un soiu de urs [3] din pustie, şi atîta de sălbatec, încît vecinii lui de abia îndrăzniau să-i vorbească. Solii [4], heretisindu-l, i-au dat pirostia cea de aur pe care Apolon o hotărî pentru cel mai înţelept dintre înţelepţi.

— Căutaţi-vă de drum“, li-au răspuns el cu un aier sălbatec. „Apolon cunoaşte pe oameni; eu nu sînt nicicum înţeleptul la care vă trimete, şi eu mîncarea nu mi-o fierb pe pirostie de aur.

— Este ştiut“, i-au zis ei, „că tu defăimi bogăţiile, lenevia şi poftele, că tu dai însuşi Spartiaţilor pilde unei vieţi cumplite şi că, în singurătatea ta, călcînd în picioare răutăţile, desfătările şi zădărniciile acestei lumi, ai asupra tuturor simţurilor tale împărăţia unui reson slobod şi puterea unui suflet mare. Pentru aceasta deci noi socotim să ascultăm oracolul, dîndu-ţi această pirostie ca un dar rînduit celui mai înţelept din oameni.

— Eu l-aş primi“, li-au zis el, „dacă eu aş crede că este în mine o a patra parte din ceia ce voi ziceţi. Dar nu se poate cineva face mai bun decît este cu un Dumnezeu care vede aşa de curat în suflet [5].

---

1 Pentru.
2 Aşa de.
3 Sălbatec.
4 Intîlnindu-l.
5 Şters: Ci se poate cineva face mai bun decît este?

„Îmi zic: uritor de oameni, şi aşa sînt. Dar, dacă eu urăsc oamenii, eu nu mă deosebesc dintr'această ură obştească.

„Şi nu este nimeni de care să fiu mai nemulţămit decît de mine însuşi. Eşti prea măsurat“, i-au zis ei. — „Ba nu, dar eu sînt drept. La început eu am cunoscut că omul politicesc este o minune[1] înfăţişată, şi, socotind să mă fac mai bun şi mai fericit, eu m'am făcut sălbatec. Supărarea, neodihna şi tristeţa m'au scos din această înşelăciune. Dar nu mai era vreme: haractirul mieu se auzise, şi, pentru ca să l ţiiu, eu l am mai silit încă. Eu întrec afstirotita Spartiaţilor voştri, şi eu trec pentru a defăima mai cu mare fudulie decît ei însuşi averile pe care nu le am.

„Dar pentru ce să-mi pară rău de a şti că într'alt loc se bucură de aceste mincinoase averi de care eu ma lipsesc? Ce rău îmi pricinuiesc meşteşugurile Corintului şi ale Atenelor, luxul Asiei şi desfrînările de la Sibaris? Eu nu pot fi un adevărat înţelept, căci am prea multe fantàsii. Dac'aş fi fericit eu însuşi în înfrînarea mea, pentru ce mă voiu micşura că au fost fericit altul în avuţii? Şi cu un alt methodos decît eu?

„Eu mi-am zis adese ori că, daca toată Elada ar avea[2] năravurile Spartei, Sparta ar fi robită. După norocire pentru dînsa, megieşii ei sînt femeietici; ar fi trebuit să mă bucur că într'alt loc au năravuri desfrînate, şi pentru aceia[4] nici-odată eu nu[5] gîndesc la aceste serbători, la aceste privelişti, la aceste adunări pe care oamenii cei slăbănogi obişnuiesc, fără să mi fie ciudă. Şi, pentru ca să mă mîngîiu, cere trebuinţa să-mi zic în sine: acolo-i deci înţelepciunea? O nu; aceasta-i trufia care sufere şi care se răsplăteşte de înfrînările ce ea îşi pune. Un adevărat înţelept ar fi acela care, mulţămit de soarta ce Dumnezeii, norocul său, alegerea a însuşi resonului său i-ar fi orînduit în parte, ar lăsa fără să se tulbure, să trăiască toată lumea după pofta sa. Pentru mine, aceia ce-mi mişcă inima, eu simţesc aceia ce

1 Fiinţă
2 Obiceiurile
3 Decît
4 Ni idecum
5 Socotesc.

o mîhneşte, şi eu aflu întru adevăr că in fundul mısa'ı tropieiį mele zavistia au ascuns răutatea sa[1]. Nu mă mai silıţi deci de a primi un preţ ce nu[2] mi se cuvine, şi căutaţi în ostrovul Rodos dacă Gleobul de la Lindos nu va fi omul ce voi căutaţi. El gustă bunătăţile vieţii măsurat şi cu linişte, avînd bogăţii pe care el le metahiriseşte bine şi de care nu se stăpîneşte. El este fericit şi slobod, şi el află bine ca toţi să fie fericiţi şi slobozi ca el.

— „Are dreptate", au zis solii, „omul care ştie sa se bucure mai bine fără să înşele trebuie să fie întru adevăr cel mai înţelept.

Şi ei s'au dus la Lindos, tocma în vremea cînd Cleobul se pusese în capul pricinilor obştii.

Sosind supt şala unui palat, ei au vazut că vine la dînşii cu un pas măsurat o tînără şi frumoasă persoană, îmbrăcată cu înţelepciune, cu o rochie de in, mai albă decıt omătul, şi încinsă cu o cordea albastră deşchisă pe supt sîn. Părul ei cel negru făcea valuri prin prejurul grumazului său celui mai alb decît fildeşul, şi pe faţa sa strălucia ın toată blîndeţa sa haractirul bunătăţii.

Aceasta era minunata Evmetis, una dintre aceste femei vestite, a căreia pomenire vremea se vede că au avut purtarea de grijă de a o păzi. Fiică fiind a lui Cleobul, norodul făcea haz a o numi Cleobulina. Credincios sfetnic al părintelui său, ea îi făcea slava, ea-i era dragostea.

După ce deputaţii s'au făcut cunoscuţi străinilor, li-au zis ea, băgîndu i înlauntrul palatului: „Nu vă supăraţi dacă tatăl mieu vă face să aşteptaţi. Intr'acest ceas el ascultă pe norodul său. Ştiu că nu veţi voi ca el să scurteze pentru voi cea mai sfıntă din faptele sale. Dar, îndată ce va fi slobod, eu vă voiu da de ştire."

După aceia, vorovind cu dînşii asupra năravurilor, a pravilelor, a obiceiurilor, a neguţătoriei, [despre] alianţele şi rivalităţile a feliuri de noroade ale Elladei, ea au arătat atîta ştiinţă şi un haractir de duh cu atîta mai presus de vrîsta sa, încît ei umblau să-i deie pirostia pe care venia să o

---

1 Deosebiţi-ma.
2 Este al mieu.

afierosească tatălui ei. — „Ah, ţi se cuvine", i-au zis ei, „vrednică de mirare Evmetis, arătarea ce Thales ţi-au dat la Corint, în palatul lui Periandru, zicînd că tu erai vrednică de a ocîrmui un mare Stat! Fericit, fără îndoială, fericit este norodul ce este supus unui părinte a căruia tu eşti fiica! Acest Craiu trebuie să fie înţeleptul cel adevărat, la care oracolul lui Apolon ni porunceşte să-i ducem acest dar." Şi atunci ei i-au povestit întîmplarea pirostiei de aur.

„Ah", li-au zis ea, „întăiu că tatăl mieu nu o va primi. El şi-au făcut lui [1] o aşa de înnaltă ideie de cea adevărată înţelepciune, încît el este departe de a socoti că o va putea ajunge vre-odată."

Zicînd aceste cuvinte, ea au văzut norodul ducîndu-se prin sala palatului. Şi, după ce au paratirisit cu perierghie toate feţele: „Cerule, să fii binecuvîntat", au zis ea; „toţi se duc mulţămiţi!". Atunce cu un pas uşor s'au întors cătră tatăl său.

„Ah", i-au zis Cleobul, obosit de osteneală, „nu mai pot. Ah, măcar să tot zici [2], poate cineva ţinea aceşti oameni? Ar vrea toţi să stăpînească. Nu este niciunul care să nu socotească că, dîndu-mi glasul său, el mi-au lăsat locul său, sau care măcar să nu creadă cum că ar trebui să aibă şi ei loc în divanurile mele. Ei sînt toţi politici, militari, dascăli a' pravilelor, neguţători; ce ştiu? Şi totdeauna cel mai nătărău este mai lipit de ideia lui."

Cleobulina, îmbrăţişîndu-l cu dulce bucurie: „Nu-i nimic, părintele mieu, încă puţină răbdare! Duhul cel obştesc este rar, şi iubirea de sine este proastă. Se ştie dar, dacă toată lumea ar fi înţeleaptă, nu ar mai avea trebuinţă de ocîrmuitor. I ai ascultat pe toţi? — Aşa, pe nime m'am trecut cu vederea. — Aşa dar, curaj! Ei se vor face mai [3] înţelepţi şi se vor lăsa a se face fericiţi. Acum vino de primeşte pe nişte străini cari te aşteaptă, şi cari primeşte-i, fiind din delficescul Apolon. Zic că vin în numele lui să-ţi deie un dar de mult preţ.

---

1 Insuşi.
2 Tu bine zici.
3 Cuminţi

După ce solii de la Co şi de la Milet au spus cuvîntul lor, Cleobul, înspăimîntat, tulburat de cinstea ce îi da: „Ce", li-au zis el, „nu aveţi un Thales la Milet, un Bias la Priena, un Solon la Atena, la Lachedemonia un Chilon, un Filon, mai înţelepţi decît mine?"

„Ce vrei", i-au răspuns unul din Milesieni, „noi i-am văzut pe toţi. Ei îşi trimet slava ca o roată de la unul la altul. Nu este niciunul carele să voiască a zice că este în ţelept, şi fieştecare dintr'înşii pretinderiseşte că are partea slăbăciunii şi a nebuniei sale."

„Dar eu", au zis Cleobul, „nu am pe a mea? Inţelepciunea mea, de care voi vorbiţi, iată-o", au urmat el, arătînd pe fiica sa; „a ei diathesis dulce şi împăcătoare linişteşte amărîmea duhului şi a năravurilor mele. Vedeţi acest aier deşchis, adunat şi simţitor, această prostie (simplicitate; *N. E.*), această plăcere în petrecerea sa, această tinereţă de douăzeci de ani, încă atîta de fragedă şi de gingaşă. Intr'însa lăcuieşte o inimă plină de evghenie şi de curaj; într'însa[1] este un suflet plin de putere şi de bunătate, şi, dacă cineva mă crede bun, fiica mea este pricina: fără dînsa eu aş fi un om netrăitor cu oamenii. — Ah, părintele mieu, ce vorbeşti? — Adevărul, iubita mea fiică, după cum trebuieşte la trimeşii unui Dumnezeu pentru care nu i nimică ascuns. Aşa[2], eu[3] pătimesc de o boală netămăduită, de o antipatie nebiruită pentru jumătate din neamul omenesc. Eu nu pot să sufăr pe nătărăi; eu am călătorit cu nădejde să scap de dînşii, dar în zădar: peste tot locul eu îi găsesc; peste tot locul ei mă năcăjesc; eu socotesc că-i las la miazăzi, şi[4] ei mă aşteaptă la miazănoapte. Precum un roiu de muşte, ei se văd că zboară după mine; obosit fiind acum de a mai fugi de dînşii, eu am venit să mă las în patria mea, dar nu mă pot obişnui.

Este adevărat că nătărăii", au zis „deputaţii, „sînt un[5] neam foarte supărător. Dar ce ar fi deci dacă ai găsi peste

---

1 Şede.
2 Domnilor.
3 Sînt mîhnit.
4 Se găsesc la miazanoapte.
5 Solu

tot locul nebuni şi răi? — Bine", au urmat Cleobul, „pe nebuni îi închid, căci sînt puţini, şi, cînd nu aduc păgubire, îs vrednici de jale; cei răi sînt însemnaţi: ei rămîn rare ori nepedepsiţi, şi, aşteptînd ca pravilele să ne mîntuie de dînşii, ne putem păzi, Dar nătărăii! Ah, nătărăii! Acesta-i soiul ce nu mai sacă şi care se înmulţeşte fără pedeapsă. Nu este nicio pravilă pentru dînşii. Ei umblă cu capul sus, şi peste tot locul ei au avantagiul numărului, al obrăzniciei şi al netemerii. Dar, în sfîrşit, ce rău îţi fac ei? — Acesta este ce eu mă întreb pe sinemi fără să-mi pot da reson. Dar, îndată ce i văd, de departe nervele mele se încreţesc, sîngele mi se aprinde, şi, încă pără a nu vorbi, eu îi gîcesc, eu îi simţesc. Acest aier înflorit, mulţămit de meritele lor [1], încredinţat la avantajurile lor, această iubire de sine în ei însuşi şi această nebăgare în samă de stima [2] altora, această silinţă a tăia vorba celui mai învăţat pentru ca să-i spui aceia ce ei ştiu mai puţin şi aceia ce el ştie mai bine, acest ton de zădărnicie şi de prolipsis, această [3] plecare de [4] împlinire ce au avut aceia ce ei au zis şi aceia ce va avea aceia ce ei au să mai zică, acest reson mincinos şi obraznic, care merge din greşală în greşală, împingînd din toate părţile sensul cel bun şi cele de cuviinţă şi dînd de nuvotăţi, de neauzite adevăruri, cele mai mojiceşti rătăciri, aceste toate mă turbează.

— Ai toată dreptatea", au zis unul din soli; „aceşti oameni nu sînt de suferit.

— Ba nu, nu am dreptate", au zis Cleobul, „şi eu o simţesc; nerăbdarea mea este de nebun, căci, în sfîrşit, aceste sucite duhuri sînt ele după cum altele? Au toţi copacii codrului sînt drepţi ca chedrul? Nătărăii sînt spinii neamului omenesc, şi spinii peste tot locul sînt grămadă. Tînguiţi deci pe omul cel slab, care nu poate trăi cu nătărăii, şi duceţi-vă, credeţi-mă, de vă căutaţi înţeleptul la Lesbos, unde Pitacus, cu o bunătate, cu o statornicie neobosită, peripiiseşte şi ascultă toată lumea, şi cu vin din

---

1 In text· meriton a lor.
2 Estimul
3 Supunere.
4 Scoposu l.

divan, cu frigările în sînge De este în Elada vre un adevărat înțelept, acesta-i Pitacus."

Acum, fiind osteniți de atîtea drumuri fără folos, deputații au trecut la Lesbos, dar pănă a nu vedea pe Pitacus, ei au vrut să arunce o căutătură pe ostrovul său, şi, după ce au umblat printr'însul, ei s'au dus la Mitilini, unde Craiul lăcuia.

Indată ce Craiul s'au înştiinţat, îndată i-au şi chemat, şi unul dintr'înşii i-au zis această voroavă: „Stăpînitorule unui aşa fericit ostrov, în politiile stăpînirii tale prin care noi am umblat, la Methimnia, la Altisa, iar mai vîrtos la Mitilini, şi prin locurile de prin prejurul lor, noi n am văzut decît dragostea lucrului şi icoana îmbielşugării, lucrarea pămîntului, industrie şi negustorie înflorind; peste tot locul buna orînduială şi pace, peste tot o minunată singurătate, o fericită linişte. Această privelişte alcătuieşte lauda ta, şi pirostia cea de aur, pe care Apolon o hotarăşte celui mai înţelept dintre înţelepţi, se cuvine după toată dreptatea puitorului pravilelor Lesbosului.

— Aşa ar fi", au răspuns Pitacus, „dacă oracolul nu ar cere decît un Craiu drept şi bun. Eu cred că sînt, dar, un înţelept, acesta-i alt lucru. Să mîncăm întaiu, şi, după ce ne vom scula de la masă, eu mă voiu face cunoscut vouă precum sînt.

Mîncarea au fost proastă şi cu puţine feluri. Dar aierul bunei voiri şi al bunătăţii, care era firesc la acest prinţip, cheful cel [1] iubitor al copiilor săi, evgheniceştile şi gingaşele graţii ale maicii lor, Amasilii cei mai frumoase din femei, plătiau mai mult decît luxul. Şi Pitacus, încunjurat de familia [2] sa, s ar fi arătat cel mai fericit din oameni fără o rană de melanholie care în ochii şi in faţa sa se părea că-i întristează fericirea.

El, auzind de unde li venia pirostia de aur şi curiositalele neprimiri ce făcuse ceilalţi înţelepţi. „Aşa dar", au zis el, „niciunul nu-i mulţămit de sine, şi fieştecare dintr'înşii are în sufletul său un judecător mai cumplit decît cum ar fi zavistia chiar, cît este ea de nedomolită. Ah, să credeţi

1 Vesel.
2 Famelia,

că li s'au căzut vestea si numele şi, aşa cum şi povestiţi, ei nu au în [1] pămîntul lor un criminător care se sileşte a-i necinsti."

La aceste cuvinte o adincă oftare au ieşit din sînul său, şi, după o lungă tăcere, el au întrebat pe soli de cîntau în Elada stihurile pe care Alcheu le făcuse asupra lui şi care îl catigorisiau ca un [2] ı[sur]pător şi tiran al patriei sale.

Ei l-au încredinţat că aceste scîrnave stihuri, şi cunoscute de aşa, nu aduceau ocară decît celui ce le-au făcut. „Ai înţeles?", i-au zis Crăiasa, „acest duh rău este cunoscut, şi fierea de care este plin nu este o otravă decît pentru dînsul însuşi. Uită-l deci pentru totdeauna, după ce-l vei ierta.

— Aşa", au zis el, „eu voiu crede că toţi [3] defaimă satira, dar [4], defăimînd-o, fieştecare o ştie de rost."

După ce s'au sculat de la masă, Crăiasa s'au dus cu copiii ei. Şi Pitacus, primblîndu-se cu deputaţii prin grădinile palatului său: „Cerul îmi este martur", li-au zis el, „că, priimind scaunul ce Lesbienii mi-au dat, eu m'am [5] plecat totdeauna la cererile celui mai mare număr şi la voile oamenilor celor buni. De atunce am făcut pentru dînşii aceia ce un părinte iubitor ar fi făcut pentru copiii săi cei iubiţi, dar însă, cu toate aceste, ticălosul acesta Alcheu nu conteneşte de a [6] înnegri stăpînirea mea şi de a otrăvi facerile mele de bine. In stihurile sale, pravilele mele sînt lanţuri, puterea mea nu este decît un jug, însuşi bunătatea mea este o cursă spre a înşela pe oameni, şi pără şi blîndeţa care i-am arătat o totdeauna cît au fost supt puterea mea, zice că este o lucrare unde de frica defăimării sau de nădejdea cu care m'am măgulit că mă voiu face un linguşitor. Ah, marturi mi-s Dumnezeii că eu n'aş fi vroit de la dînsul decît să tacă. Ce i-am făcut! L-am răpit acest scaun pe care el mă vede cu ochii sclipind de

1 Locul.
2 Stricător.
3 Ocăresc.
4 Ocărînd-o.
5 Făcut.
6 Intuneca.

mînie? Cu ce[1] silă, cu ce nedreptate m'am făcut uricios? Şi chiar altul afară de el în Lesbos, în Elada mă poate învinovăţi de a fi un tiran? Poate[2] aceste stihuri, în care el mă zugrăveşte cu cele mai negre văpseli, vor ajunge şi la strănepoţi. Dumnezeii pentru pedeapsa mea au dăruit darul duhului unui mincinos. Ah! cum această poveste ţerănească se arată mincinoasă, că, cînd şerpii se hrănesc cu ierburile ce odrăsleşte Eliconul, ei îşi pierd veninul. Dar inima lui Alcheu este mai plină decît inima viperei, şi el îl revarsă pe Impărăţia mea cu mari valuri."

Solii au vrut să i răspundă că numele cel drept întunecă pe pîrîşul său „şi care vre-odată", i au zis ei, „au declarisit mai înnalt decît tine ura sa cătră tirani? Nu eşti tu carele te întrebai: care este cea mai rea hiară, şi care ai dat acest răspuns vrednic de pomenit: printre dobitoacele sălbatece tiranul, iar printre cele dumesnice linguşitorul? Şi deci[3] pe tine însuşi te vor învinovăţi de tiran?

— „Nu, eu nu sînt nici cum tiran", au zis el, „căci nici nu voiesc să fiu. Şi, lăsînd stăpînirea mea, eu voiu da samă cerului şi pămîntului de metahirisirile ce am făcut cu dînsa. — Tu, Pitacus", au strigat deputaţii, „tu, pentru ca să te faci plăcut unui critic fără ruşine, să laşi puterea de a face un norod fericit? — Aşa, o voiu lăsa o, pentru ca să întunec zavistia. Acest norod ar avea încă trebuinţă de mine; eu o simţesc: nici pravilele, nici năravurile, nici fericirea sa nu sînt încă bine statornicite; pacea şi îmbielşugarea pe care eu i-am dat, au răutăţi la care eu ştiu că el este plecat. De va pica iarăşi în moliciune şi în lene, el nu va întîrzia de a se strica din nou, şi poate de a se lăsa la cea mai primejdioasă neînfrînare. Aceasta mi-o zic în toate zilele cei mai înţelepţi ai Lesbienilor. Dar aşa fel este slăbiciunea mea, că în zădar zeci mii de glasuri se ridică pentru ca să binecuvinteze dulceaţa şi bunătatea[4] ocîrmuirii mele; un om singur îmi strică în fundul inimii toată bucuria şi fericirea. Eu îl văd ca pe o furie urmîndu-mă în viitoare vremi. Acest norod, ce m'ar fi bine-

1 Răpş..
2 Dar cu.
3 Pe însuşi d-ta
4 Impăraţiei

cuvîntat, va fi de mult în ţernă, şi Alcheu va trăi, necinstin du-mă din vîrstă în vrîstă. Şi numai el va fi ascultat; în vremea tăcerii nopţii stihurile sale cele fără ruşine, dar arzătoare, stihurile sale cele ce scinteiesc de turbăciune şi de duh plin de fiere şi de dulceaţă, batjocuritoare şi armonioase răsună la urechea mea. Vor trece din gură 'n gură, şi mi se [1] năzare că pare că-l aud cîntîndu-le în mijlocul noroa delor adunate. Incordările lirei sale tulbură somnul mieu, şi printre aceste încordări eu aud aceste straşnice cuvinte: Conteneşte, ticălosule Lesbos, conteneşte de a sluji un tiran. O nu! eu nu o am nici cum această putere a înţelepciunii, această putere care calcă în picioare şerpii zavistiei şi ai răutăţii şi care merge cu un pas intreg şi slobod pe cărarea cea dreaptă a datoriei. De aş fi un adevărat înţelept, în zădar Alcheu m'ar ocărî: eu i aş lăsa opinia (socotinţa) obştească şi aş lăsa stihurile sale să înşele numele mieu, şi aş fi norocit cu mine însumi de binele ce aş fi făcut, de binele ce eu aş face locului mieu. Dar nu, eu sînt neodihnit, mişcat, tulburat ca un copil de aceia ce vor gîndi de mine, asemene cu căprioara cea fricoasă, ce aleargă din pădure; huietul vinturilor, sunetul frunzelor mă sparie. Duceţi de aice pirostia de aur, căci nu se cuvine slabului si mişelului Pitacus.

— Dar la cine deci în sfîrşit să ne adresarisim?", l-au întrebat trimeşii Pitiei. „La Periandru de la Corint", au răspuns Craiul Lesbosului. Periandru nu cere să fie pus în numărul înţelepţilor, dar el iubeşte [2] să li samene şi îi place să i asculte. Adese ori la o masă el i-au adunat, el îi cunoaşte pe toţi, şi el însuşi va sti să-i preţuiască mai bine decît altul. Dar pentru mai multă încredinţare duceţi-vă de-i cereţi în numele Dumnezeului care vă trimete ca să i poftească la masă. Acolo, cu păharul in mînă şi cu pirostia de aur pe masă, ei insuşi vor judeca la care acest preţ a înţelepciunii heleniste (se cade a fi) presantarisit prin mîinile voastre".

Acest sfat au fost ascultat[3]. Inţelepţii, poftiţi de Periandru, s'au dus toţi la Corint[4], unde au şezut la masă împreună cu solii de la Milet şi de la Cos..

1 Pare.
2 Ca
3 Şi în zădar este să mai zic cum şi solii
4 Au şezut la masă.

„Acum“, au zis Periandru la cei de la masă, pe la sfîrşitul mîncării, după ce au adus pirostia [1] pe masă, încorunată [2] cu flori, fiiştecare pe rînd să ni zugrăvească înţelepciunea, şi preţul să fie dat la acel ce va părea că împreună la cel mai înnalt grad haractirurile adevăratului înţelept. Veţi fi judecaţi de cei ce vă sînt asemene.“

Atunci, după obiceiul ce urmà la adunări oamenii, vorbind fieştecare cînd îi venia rîndul, unii au zugrăvit înţelepciunea: o [3] asămănare a sufletului nesmintită şi întru unul şi 'ntr altul noroc; alţii: o adîncă cunoştinţă de sine, îndeletnicită a se face mai bun şi mai fericit; alţii, iarăşi, o înfrînare în pofte care nu trece niciodată peste trebuinţile cele adevărate a' firil; altii: darul de a orîndui vremea ce este şi de a se [4] păzi de cea viitoare după sfa turile vremii trecute; celalalt: o tărie de suflet la cercarea patimilor; istalalt: Impărăţia cea nespînzurată a resonului pe voie.

Bias era în coadă, şi, cînd au venit rîndul ce să vorbească şi el, „Inţelepciunea“, au zis el, „este aceste toate la un loc; de unde eu socotesc că înţeleptul cel adevărat nu este un muritor, dar un Dumnezeu, şi un Dumnezeu după cum nu sînt nici cum. Socotinţa mea deci este ca să se trimată pirostia de aur la Dumnezeul care ne face să o primim, căci a lui este.“

Aceste gnomii i-au împăcat pe toţi, şi pirostia Elenei s'au afierosit la capiştea de la Delfi, ca să slujească de scaun preutesei lui Apolon.

După ce această mare treabă s'au sfîrşit aşa, solii au vrut să heretisească pe Bias de împlinirea socotinţei sale. „Heretisiţi-mă“, li au zis el, „de un mult mai bun noroc. Eu sînt cel mai fericit din oameni. Eu mi-am găsit cîinele, şi nu mai doresc nimică.“

In Iaşi, 1824, Mart 7. Scrisă şi tălmăcită de Costachi Negruţi.

---

1 Cea de aur
2 Incununată
3 Potrivire
4 Găti

MORALICEŞTI HARACTIRURI

CAP. 1°.

Pentru nestatornicie.

Nestatornicia este o adese schimbare a socotinţei, iar nestatornicul îi aşa [1], că el [2] lasă cele mai bune socotinţi mai mult pentru [3] nătîngime decît pentru o dreaptă judecată, şi, după cum este el foarte nerăbdător ca să socotească [4] cu înţelepciune faptele sale, aşa voieşte să urmeze şi să să facă toate lucrurile după fantasia şi plăcerea lui. Nicio dreptate sau înţelepciune nu poate măsură patimile sale, fiindcă este înfierbîntat şi iute [5] cătră dînsele. De-i place ceva, în minuntul ce se bucură de dînsul, atunce îl şi ureşte. Toate mişcările lui samănă fulgerului, care, cînd [6] luceşte, şi trece. Ura şi dragostea lui nu ţin mai mult decît ca o nălucire [7]. De intră în inima lui niscaiva bune [8] gînduri, nu le găzdăluieşte în sine mai mult decît o noapte, iar, de-i vin iarăşi peste puţin, le perilipseşte numai ca pe nişte trecătoare, iar nu ca pe nişte prietene. Socotinţa sa este aşa de cu îndoială, încît în minutul acesta nu ştie ce are să facă în celalalt, căci schimbă pe tot minuntul socotinţa, precum schimbă luna faţa. El nu are prieten ca

1 Fel că.
2 Pune înnainte
3 A sa socotinţa.
4 Intăiu.
5 Pentru.
6 Se face.
7 Făr' de veste
8 Socotinţi

să-l iubească cineva, nici vrăjmaş de care să se teamă [1], căci iubirea lui este fără statornicie şi urăciunea lui fără multă ţinere. Poate cineva zice că nu face niciuna, căci, schimbîndu-le des, îndată [2] le şi uită. Atîta iubeşte schimbările, încît s'ar bolnăvi de ar fi numai un fel de petrecere [3]. De va privi cineva năravurile, socotinţile şi obiceiurile lui, mai va putea [4] crede că el s'au făcut mai mult din cea d'întăiu materie decît din cele patru elementuri, şi, măcar că întru adevăr nu este nimic, dar poate să fie la faţă toate, orice vrea şi orice nu vrea cineva. El urmează pe ceialalţi ca un rob: orice lucru îi [5] veseleşte auzul, îi stăpîneşte şi sufletul; fieştecare zi îi pricinueşte mîhniciune şi bucurie. El el este un străin în casa lui, momiţă în alte locuri, şi orice altă mai mult decît el [6].

CAP. 2°

Pentru nemulţămire.

Nemulţămirea este o neplăcere a sufletului pentru starea aceasta de acum. Iar nemulţămitul este aşa, că niciodată nu-i flămînd, nici sătul, şi gura lui izvorăşte de a pururea parapone. Din toate vremile urăşte pe aceasta ce este, şi numai cea trecută este orighinalul măririi şi al laudelor lui. Se vede că vrea să catorthosească în slujirea lui mai mult decît Dumnezeu, care nu poate schimba cele ce s'au făcut; el nu bagă în samă nicicum aceia ce are, căci este foarte lipit la aceia ce nu are [7]. Niciodată nu poartă grijă pentru aceia ce este. De-i scoate prietenul lui la masă cea mai bună bucată, o iea cu o mulţămire întovărăşită cu posomorîre şi cîrîire, şi zice că nu socoteşte de fericiţi nicio adunare unde nu poate [8] cineva [9] trăi cu slobozenie şi cu

1 Care să se teama de el.
2 Iarăşi.
3 Zicînd desfătare, primblare, adunare
4 Socoti.
5 Bucură.
6 Adecă: decît om
7 Curios obiceiu că
8 Fieştecare
9 Să trăiască

mai plinitate să-şi aleagă cineva singur bucatele decît să le ieie din mînile altora. El criticariseşte şi poruncile lui Dumnezeu şi rînduiala firii şi darurile norocului. Insurarea este o mare greutate, neînsurarea este o singurătate. Slava foarte zavistuită, pr stîa neamului catafronisită. Postul foarte greu, credinţa prea cumplită, bogăţia foarte supărătoare, sărăcia prea necinstită. Cuvintele lui trebuie să fie dogme nesmintite, şi nesocotinţele lui pravile hotărîtoare. Urîciunea lui curge numai din mici fantasii, şi ori *(sic)* şi deosebite idiome ce are i au făcut catigoria atîta obiceiu, încît şi însuşi fapta bună nu este [1] scapată de ocările şi catigoriile sale. Zavistia îl face [2] uscat şi posomorît. El de-a pururea află oareşcare lipsă sau nesăvîrşire în starea lui, pănă cînd vede încă lîngă dînsul oameni cari sînt tot cu aceiaşi stare şi cinste cu el, şi nu oftează atîta pentru a lui nenorocire, cît mai mult pentru a altor oameni fericire. Cea mai mare a lui bucurie este să vorbească de vărsări de sînge, morţi, înjunghieri şi traghiceşti istorii. Niciun lucru altul decît frica îl ţine ca sa nu fie nemilostiv, măcar că este cel mai fricos decît toţi, şi, de n'ar avea sufletul fricosului, ar avea totdeauna inima vînzătorului. Şi, după cum întăiu nu putea să sufere nimică, aşa acum s'au făcut nesuferit în sine, şi, fiindcă fericirea celoralalţi oameni mult îl amărăşte decît a lui poate să-l veselească, moare, nu atîta de [3] înîhniciune cînd el pică, cît de nemulţămire cînd alţii se ridică.

CAP. 3°.

Pentru lenevie.

Lenevirea este o şedere fără lucru, iar leneşul este aşa că nu ştie ce vra să zică viaţa lucrătoare, nici socoteşte altă ziua şi noaptea decît cum să scape de lucru, şi treaba lui cea mai lungă şi obicinuită este somnul. El se mişcă ca o mehanie, umblă ca un podalgos, şede ca un idol

1 Sigură
2 Suvţire.
3 Supt trup (?)
4 Ciuda
5 Un p dalgu

fără suflare, se scoala ca un olog şi se vede că pare că n'au adus încheieturi în lume. El vorbeşte mai mult prin vis decît treaz şi visează mai mult cît îi treaz decît cînd doarme. Bucătăria, masa şi patul sînt luptele cinstei, unde dobîndeşte nemurirea lui. De hotărăşte să metahirisească mînile, nu o face pentru alta decît ca să şi umple pîntecele. El se îngreuie mai mult sa spuie acele ce nu au făcut decît alţii să istorisească acele ce au făcut. Se vede că s'au zidit mai mult pentru ceia lume decît pentru aceasta, şi se bucură atîta să oprească pe alţii de la treabă, cît şi el să nu facă nimica. El urăşte atîta lucrul, încît mai bine vroieşte să moară de foame decît să se ostenească, sau mai bine să calicească decît să lucreze, şi protimiseşte să se isterisească de o mię de lucruri întru această ticăloașă nesîrguinţă decît să silească ca să le dobîndească. El este ucigaşul vremii, stricătorul tinereţii, dascăl al răutăţii şi, într'un cuvînt, o netrebnică sarcină pămîntului.

CAP. 4.

Pentru necredinţă, adecă neiubire cinstei lui Dumnezeu.

Necredinţa este o izgonire cu totul a slavei lui Dumnezeu, iar cel fără credinţă este acel ce nu vroieşte să ştie nici de un Dumnezeu, decît dacă lumea este raiul lui, şi el însuşi idolul lui. Către cele sfinte inima sa este o bucată de carne moartă, care nu simţeşte nici frică, nici grijă, nici mustrare a cugetului. Alt stăpîn nu are decît poftele lui[1]. Atîta s'au înrădăcinat într'însul un obiceiu rău, încît au pierdut toată simţirea faptei bune, şi au dobîndit o aşa obicinuinţă a răutăţii, încît nu poate face alt decît a păcătui. Mintea este robul său, legea comedia lui, canonul credinţii lui: evsevia atunci învaţă a o făţărnici şi a o defăima, cînd ştie că se va folosi de dînsa. De nu se va întîmpla[2] bine vre o lucrare a lui, huleşte[3] Pronia şi pe Dumnezeu, pe care îl defaimă, iar, de se va

1 Cugetul, socotinţa
2 Ceva.
3 Defaimă

intîmpla după dorinţa lui, o socoteşte urmare a norocirii sau minţii sale.

Norocul este idolul la care se inchină şi pe care il cinsteşte. Ilicrinia îi slujeşte pentru luare în rîs. El dreptăţeluieşte toate răutăţile şi ocărăşte toate faptele bune. Nu îşi poate aduce aminte de moarte fară frică şi blăstăm, de care se şi teme mai mult decît de pedeapsă. Căci de ea este încredinţat, iar de p deapsă se afla la îndoială. El merge des pe la locurile cele sfinte, dar pentru petrecere ca la teatru, ca să şi sature ochii şi urechile şi ca să ieie nouă materie de huli. O, cum calcă şi cele omeneşti şi dumnezeieşti, cît ajunge să se marească! Şi, de nu ar avea tip, ar zice cineva că este mai mult drac decît om.

CAP. 5.

Pentru nemăsurata[1] cheltuire (*asotia*).

Cheltuitorul niciodată nu metahiriseşte[2] lucruri potrivite cu[3] puterile sale. Jocurile, berbantăria şi curvăsăriile nu i lasă în sfîrşit nici cele de îngropare. Prostimea, care îl numeşte darnic, îi plăteşte cu binecuvîntări, încît dă şi cu milostivire îndată ce nu mai are nimica. El o are mai de multă cinste să se numească nemăsurat cheltuitor decît cuminte. El împărţeşte de o potrivă averea lui cu prietenii şi cu vrăjmaşii. Cine ştie înşela mai frumos acelui îi dă mai mult decît celorlalţi. El face aceia ce pofteşte inima lui, nu are alţi povăţuitori şi sfătuitori decît simţirile sale şi nu ştie chivernisi nici duhul, nici punga lui Innaintea lui merge grija, şi după dînsul urmează ticaloşia. El niciodată nu socoteşte vrêmea viitoare, dar prefa e) lipsa în bielşug, şi nu poate trăi fără o mie de lucruri pe care o mie alţii nici le socotesc. El este mormînt viu al urmaşilor şi, strămoşilor săi[4].

---

1 Mul ta.
2 Intrebuinţează
3 Dupa.
4 Sărăcia.
5 O strălucire a lunii trebuie să fie un element

Pentru desidemonie.

Desidemonul însemnează credinţa sa pe o sfinţenie greşită. El nu iese întâiu din casa lui până nu-şi va tîlcui toate visurile. Frica întovărăşeşte sufletul[1] lui, precum şi umbra trupul lui. De va călători şi-şi va aduce aminte pe drum că au purces într'o zi pe care babele o socotesc rea, se întoarce îndată acasă. De va întîlni vre un călugăr sau iepure, sau va vedea vre-un şerpe mort, sudori reci şi tremur de moarte îl cuprinde, şi se socoteşte prăpădit. De va auzi vre-o cucuvaică pe casa megieşului său sau va vedea seara vre-un liliac zburînd pe de-asupra capului său, aleargă cu multă grabă acasă ca să-şi facă diata, şi aşează ale casei lui cu atîta frică, ca cînd i-ar ieşi sufletul într'acel ceas. Eclipsis a lunii un semn de rău; un meteor în atmosferă, — o ursită; şi sunet[2] ce este în casă, — zuzetul unui tricoliciu.

De se va bolnăvi şi nu mai are nădejde de scăpare, se mihneşte mai mult pentru că au lucrat o Duminecă după toacă decît că au adichisit sau au înşelat pe cineva. El are mult sevas către toate locurile întunecoase şi păreţii zugrăviţi. Toate drumurile sînt primejduincioase pentru dînsul. Orice loc nu este sigur, şi orice păduri pline de tîlhari. Niciun om n'au văzut mai multe vedenii, nici au avut mai multe prorocii. Acela care vrea, sau prin cercare sau cuvînt, sau prin Sf. Scriptură să-i arăte înşelăciunea desidemoniei lui, acesta este neîndumnezeit; acele ce el le slăveşte trebuie să fie evanghelia, şi părerea[3] lui moare împreună cu dînsul.

CAP. 6°.

Pentru îndrăznirea cea fără rînduială.

Nesocotitul îndrăzneţ se poate asămăna cu o înaltă zidire care stă pe stîlpi putrezi: toate faptele lui sînt îndrăzneţe, peste măsură primejduincioase, nesocotind, şi rare

1 Trupul.
2 Huiet.
3 Nălîngimea.

ori folositoare. Intinde pînzele şi pe furtună, ca cînd ar vrea să se lupte cu vînturile şi cu valurile.

Socoteşte că trebuie numaî să poruncească norocului, şi toate lucrurile omeneşti şi fireşti şi toate darurile şi ranele cerului trebuie să-l asculte. El dă dejghinuri calului său pe o potecă pe care alţii niciodată nu calcă fără frică şi groază; aleargă pe marginea unei rîpi cu atîta siguranţă ca pe o cîmpie, şi merge fără nici să gîndească acolo unde ciuma au secerat tot afară de insecturi. De nu iase bună vre-o cercare a sa, defaimă numai pe noroc şi, de iase bună, o socoteşte din vitejia lui. Toate faptele lui se rînduiesc din voia lui, şi niciodată nu sînt analoghe cu puterile sale. El este îndrăzneţ la socotelile lui, nătîng la hotărîrile, nenorocit la sfîrşitul lui.

CAP. 7.

Pentru grăirea de rău.

Grăirea de rău este o plecare a sufletului spre a vorbi cineva rău de ceilalţi oameni. Grăitorul de rău nu lasă niciun lucru necategorisit. El defaimă şi pe această evghenicească faptă bună, zugrăvind-o cu cele mai slute văpseli ce poate, se închide în casa sa ca să alcătuiască minciuni, şi merge în adunarea oamenilor să verse huli. De se întîmplă de grăieşte de rău cineva vre un om care nu este de faţă îl ajută şi el, pentru ca el să-l înnegrească mai rău. Nu poate ascunde nici cea mai mică greşeală a altora, dar o propoveduieşte pretutindene, mai vîrtos o măreşte, şi de multe ori dintr'un ţinţar face harmasar. Nu vede bîrna în ochiul său, dar caută paiul dintr'al frăţinesău. Nici vrea să se îndrepte pe sine, dar se sîrgueşte a huli pe aproapele său. El varsă ca un stomah stricat toate cîte are înlăuntru, şi, măcar că plata cea obştească grăitorului de rău este să se lepede de la Dumnezeu, precum şi diavolul părintele său, şi să se urască de toţi oamenii ca o ciumă stricătoare a oraşului, dar are o satanicească bucurie să înnegrească ipolipsul aproapelui său, să strice fericirea lui şi să scurteze viaţa lui. Gura lui izvorăşte

amărăciune şi vicleşug, gîtlejul lui varsă blăstămuri şi ocări, limba lui este săgeată ascuţită, voroava lui otrava viperei. Aşa dar trebuieşte orice om cuminte să fugă de nişte aşa oameni ca de nişte cîni turbaţi.

CAP. 8.

Pentru lăudarea cea multă.

Lăudăciosul zice că este învăţat şi procopsit, în vremea cînd nu ştie nici buchile [1]. De face vre-o milostenie. o propoveduieşte în tot tîrgul, şi nu face nicio milă fără martur. De ajută ceva spre [2] meremetisirea vre unei vechi biserici sau spre aşezarea vre unei şcoli, porunceşte să i scrie numele cu slove aurite [3] în pridvorul bisericii sau la poarta şcolii. El se fuduleşte cu strălucitele sale straie, precum păunul cu penele sale. Se laudă că are prieteni pe toţi miniştrii şi nici vorbeşte altă decît de Curte, vrînd să înşele lumea că ştie toate tainele cabinetului şi are tot ipolipsisul stăpînitorului. Cînd se află în tovărăşia altora, scoate din buzunar, cu profasis că caută vre-o hîrtiuţă, feluri de scrisori pe care singur le-au făcut, cînd de la stăpînitor şi miniştrii Curţii, cînd de la episcopi şi arhierei, cînd de la [4] înţelepţi şi [5] învăţaţi. De-i va da cineva în vremea cînd şade la masă vre un sinet, caută să deie a înţelege celor ce şed la masă împreună cu dînsul cum că îl chiamă pentru pricini politiceşti, şi se face că-l chiamă la sfat. Cînd creditorul îl înfricoşează cu închisoare, de are măcar o slugă, zice că are atîţia de nici numele nu le ştie. El moare de foame şi-şi freacă dinţii cu periuţa. Se laudă că are diamanturi şi margaritariuri *(sic)*, cînd punga lui îi mai deşeartă decît pîntecele lui. Şi, de-l va suferi cineva, îţi va povesti moşiile strămoşilor lui, pe care niciodată nu le-au avut, vitejiile lui, pe care le-au făcut numai în vis, şi călătoriile sale, pe care poate le-au făcut ca un copil pe

1 Se laudă ca este credit cios, ma car
2 Inno irea.
3 La uşă.
4 Cei.
5 Pro copsiţi.

harţile gheograficeşti. El vrea sa se arăte evghenis şi işi dă de gol prostia lui, cu cît mai mult umblă să o ascundă Intr'un cuvînt, el este un burduf plin de vînt, o armonie nepotrivită, mierarea nebunilor şi ocara înţelepţilor.

CAP 9

Pentru linguşire

Linguşitorul nu socoteşte altă decît folosul său. El nu află, nici vede undeva vre-o lipsă sau cusur. Ochii săi trec cu vederea orice rău şi prefac răutăţile în fapte bune; gura lui se deşchide numai ca să laude pe alţii. Cuvintele lui nu cuprind alta decît mierare. Din toate titlurile pe care [1] deşertăciunea le-au aflat nu este niciunul pe care să nu-l deie el oricui se întîmplă. El nu cercetează dacă ceia ce spune îi minciună sau adevăr: ajunge să placă celuilalt. Tot meşteşugul lui este o înşelăciune musicească, a' căruia canoanele sînt minciuna şi călcarea jurămîntului Cheltuieşte mai multă vreme ca să-şi mărească folosul decît norocire, şi se preface precum protestă (?) în toate chipurile cu care se poate face plăcut celuilalt. De aude pe boier zicînd că-i cald, el începe să asude, măcar de plesnesc pietrele de ger; iar din împotrivă, de se jăluieşte boierul că-i frig, tremură [2], de se şi topăsc metalurile de [3] năduşeală. Vorovind cu dînsul, îl înnalţă pănă la nouri, zicînd: Tu eşti lauda neamului [4], mărirea patriei [5], slava înţelepţilor, şi altele de aceste. El îi cere sfat pentru toate şi se supune cuvintelor lui ca unor sfinte prorocii. Nu conteneşte a-l lăuda şi în nefiinţa sa, cînd ştie că va auzi sau se află vre unul din cei de faţă care îi va spune-o. Iar, de se întîmplă de faţă boierul, se făţărniceşte că adecă pentru mirare vrea a-şi tăinui lauda sa; dar nu vorbeşte niciodată atît de încet, încît să nu vie întru urechile sale. El ştie să îndrepteze toate cusururile şi toate vicleniile, şi

1 Zădărnicia.
2 De ger.
3 Că idură.
4 Slava.
5 Lauda

are meşteşug să deie la toată rana alifii. Într un cuvînt, el nu face nicio deosebire între bine şi rău, între cinste si necinste, fapta bună şi răutate. Galantomul îl are de a pururе lîngă sine, şi stăpînitorul la urechile sale. El este ciuma curţilor, prietenul mesei, idolul celor mari şi, într'un cuvînt, slujitorul şi organul diavolului.

CAP 10-lea

Pentru trîndăvire

Trîndavirea este o ură a lucrării cei de trebuinţă, iar trîndavul îşi pune toată silinţa ca să nu facă nimic El lucrează atîta ca să piardă vremea cît alţii se silesc ca să o cîştige, şi, dacă, zicîndu-se, îi va da cineva ca să facă vre o treabă trebuincioasă, cel mai nătărău nu se miară atîta cum s'o [1] sfîrşească, precum el cum s'o înceapă. I-i urîta vara pentru că-i ziua mare, o are de păcat să se scoale păr' după răsărirea soarel i şi zace în pat, nu doar că vrea să doarmă, dar pentru că i-i lene să se îmbrace. Nevoia trebuie sa îl silească să faca vre o hotărîre, şi, dacă nu poate să scape de vre-o [2] treabă, primeşte încalte, de se poate, să o mute pe altă vreme. De-i dă cineva vre o povăţuire sau sfat, îl uită. De îl chiamă la judecată, protimiseşte să-şi piardă dreptul decît să se socotească ca să se înfăţoşeze la vadeaua [3] socotită. De multe ori se culcă şi doarme fără să se mai desbrace, ca să nu se ostenească de două ori. Mănîncă şi nu se închină niciodată altfel decît ca să adoarmă închinîndu-se. In visurile lui nu se teme de altă decît cum să lucreze. Printre o mie îl poate cineva cunoaşte de pe mîinile lui cele [4] scîrnave, de pe straiele ele întinate şi colbăite şi de pe cămeşa sa, care pare că cauta să poată întrece în necurăţie obrazul său cel feştelit. Să caute cineva trupul său, şi va vedea doi ochi urduroşi, o limbă groasă şi un pîntece idropicos. Să socotească cineva şi va înţelege că el nu este altă decît o

---

1 Ducea..
2 Un lucru.
3 Insemnata,
4 Tavălite

agalmă neînsufleţită şi nici are ceva omenesc în sine decît chipul şi limba.

CAP. AL —.

Pentru iscodire.

Iscodirea este o perierghie a sufletului prin care iubeşte cineva să afle [1] pe ale străinilor rele. De la iscoditor poate cineva afla toate novitalele, căci el pentru aceasta le adună ca să le poată iarăşi împrăştia. Lui [2] toate pricinile imperiei îi sînt ştiute [3], precum şi ale altor oameni; mai ales ştie a împodobi povestirile lui cu atîta particulare întîmplări ca cînd au fost de faţă la Divan sau le-au văzut cu ochii săi.

Nu se poate să treacă vre un secretar, vre-un ciohodar, vre-un slujitor, pe carele el să nu-l însărcineze cu o mie de întrebări, şi, de voieşte el să se ducă, îl goneşte păr' il ajunge, şi nu scapă acela pără nu-i va spune vre-o minciună, că aleargă de la o casă la alta, dela mătuşă la nepoată, de la biserică la tîrg [4]. Cu un om vorbeşte şi ascultă pe zece; aice se uită şi în alt loc caută; şi, după cum puţină isteţime trebuieşte spre a afla cineva străinele cusururi, asemene pune toată silinţa ca să le mărească cu tare (?) scopul zavistiei [5], şi trimete slugile prin iarmaroc, răspintii, pe la botezuri, nunţi, îngropări; bine-au venit dacă li-i plină gura de novitale şi limba încărcată de minciuni. Aşijdere apucă cu binişorul şi slugile străine, îi [6] linguşeşte, şi iscodeşte de la dînşii cum trăieşte boierul cu cucoana? cu ce fel de oameni se adună? ce mănîncă? ce vorbesc? ce fac? ce joacă? ce cîştigă? şi ce păgubesc? Intr un cuvînt, toată treaba lui este să alerge [7] din uliţă în uliţă, din familie în familie, ca să iscodească. Dintru aceasta urmează că uriciunea obştească este plata sluj-

1 Relele
2 La dînsul.
3 Asemene.
4 Insă mai bine umbla noaptea şi adună hule şi otravă ca să omoare numele cel bun al aproapelui.
5 Şi dintr'un ţînţar se face un armăsar.
6 Dezmierdă.
7 Margă.

belor lui. Poate crede că are atîţia duşmani cîţi prieteni şi că nu are prieteni decît pe acel ce are noroc să nu-l cunoască. Vorbeşte, şi nimeni nu-l [1] crede; trăieşte, şi nime nu-l iubeşte; moare, şi nimărui nu-i pare rău decît dacă nu zice cineva: păcat că n'au murit mai de mult!

CAP. AL 11.

Pentru făţărnicie.

Făţărnicia este o prefacere a cuvintelor şi a faptelor spre înşelăciunea altora, iar făţarnicul este cu două feţe şi cu două suflete. Crede cineva că s'au însoţit cu posomorîre şi melanholie, că amîndouă acestea se văd în faţa sa, în vreme ce inima lui este plină de răutate şi înşelăciune. Rîde singur cînd socoteşte cu ce chip frumos ştie să înşele pe oamenii ce-l văd şi-l aud. Toată evlavia şi credinţa către legi se văd zugrăvite pe faţa sa: din lăuntru lup şi pe din afară oaie. Nu este prost la nimic decît numai la straie, şi inima lui nu are mai necredincios dragoman decît pe limba lui. Că el dimineaţa se va duce la biserică, va săruta toate icoanele cu atîta evlavie şi smerenie parca a să se poticnească şi va cădea jos. Se închină lui Dumnezeu, pe care în sine îl defaimă, ridică ochii la ceruri: socotiţi oare că ştie inima lui aceia ce bojboiesc buzele lui? Se scoală iar în picioare [2], se uită jur împrejur, şi se vede ca cînd ar fi cu totul însetat de rîvna şi de dragoste dumnezeiască. De întîlneşte pe vre un prieten al lui pe drum, îndată îl apucă de mînă, îl îmbrăţişează, il sărută şi îl jură să se catadicsească să vie acasă la dînsul să-l vadă, dar, îndată ce acela se duce, se bucură că s'au mîntuit de dînsul aşa de bine. Iar, dacă se întîmplă acela să vie nechemat, îndată iarăşi cu faţă curată îl heretiseşte cu plecăciune şi-l roagă să-l ierte pentru primirea cea proastă care-i face, dar se uită împreună cu femeia lui cruciş: mare neplăcere pentru că se silesc să gătească mai multe bucate decît cele obişnuite. Cuvinte

1 Ascultă.
2 Caută.

dulci şi glume prieteneşti nu-i lipsesc niciodată. Intr'un cuvînt el este sfîntul străinilor, sarcina megieşilor, stricătorul binelui, diavol în casa lui, înger prin lume, şi mult mai primejdios cînd îi înger decît cîndu i diavol.

(CAP. al 12-lea.)

Pentru scumpete.

Scumpul crede că orice chip se află tipărit pe vre o monedă este un nou sfînt pentru dînsul, căruia[1] se cuvine să-i afierosească un adînc sevas? El doreşte, ca Midas, să se prefacă toate lucrurile în aur, precum şi bucatele şi straiele lui. Ochii lui sînt precum şi pîntecele său de lacomi. El niciodată nu mănîncă să se sature, decît cînd îl ospătează altul. Dar atunci îşi umple pîntecele atît de bine încît, nu numai se îndestulează pentru postirile[2], dar se grijeşte cu îmbielşugare şi pentru cele viitoare. De se va întîmpla pentru ruşine vre-odată pe an să facă şi el masa prietenilor lui, se paraponiseste cu lacrămi pentru[3] scumpetea cea multă şi, cheltuielile cele nemăsurate[4] a' vremii de acum, şi după ce se duc prietenii, numără ce au mîncat şi cîte păhare au băut fieştecare; şi trebuieşte ca slugile lui să mănînce o lună întreagă din bucatele şi ciolanele ce au rămas dela masă. De se întîmplă să strice vre-o slugă a lui vre un păhar sau vre un alt vas, îndată i l opreşte din simbria lui. Nimeni nu dă banii lui cu atîta dobîndă ca dînsul, dar totuşi nu se mulţămeşte de va lua şi cinzeci la sută. Se socoteşte să le aibă el toate, şi nu se satură măcar de le cîştigă. De n'are ceva şi vede că ceialalţi îl au, îi zavistuieşte. Ziua nu-şi închipuieşte alta decît bogăţie, şi noaptea nu visează alta decît tălhari. Cînd se scoală şi aleargă cu frică la uşă, cînd iar îşi numără pungile, cînd iar răscoleşte sineturile, cînd caută izvoadele, şi, într'un cuvînt, niciodată nu i singur, nici cînd îi treaz, nici cînd

1 Crede că.
2 Şi, măcar ca îl pazeşte cu mare silinţa, dar pe acest Dumnezeu sfînt atît se teme să-l piarda.
3 Cele de mai înainte.
4 Neieftinatate

doarme. El nu socoteşte de păcat să înşale şi pe Dumnezeu şi pe oameni, numai să poată cîştiga. Il poate cineva cunoaşte de la straiele cele vechi strămoşeşti care poartă, pe care vrea să le lase clironomie urmaşilor lui, împreună cu blagoslovenia. Ce este mai ieften este şi mai bun, după socotinţa lui. El nu urăşte răsfrînarea şi cheltuielile pentru stricarea bunelor năravuri, cît pentru mărimea cheltuielilor. Niciun cerşitor nu cere cu atîta supărare, nici tiran nu tiraniseşte pe supuşi cu atîta cruzime [1]; toate drumurile care aduc către bogăţie sînt deşchise pentru dînsul. Pretutindene află [2] chipuri, şi, fiindcă cîştigul este credinţa lui şi cugetul o nimică pentru dînsul, nu-i pasă nici pic, de hotărăşte pravila pedeapsă sau răsplătire pentru dînsul. El crede că are atîţia duşmani, pe cîţi şi megieşi, şi, să spunem adevărul, ei îl urăsc atîta, pe cît şi însuşi se urăşte pe sine. Nu-i pare nici pic rău pentru cea mai de nimica pricină să-şi piardă prietenul, să şi chinuiască trupul şi sufletul, şi, cînd toată lumea cu glas răsunător mulţămeşte lui Dumnezeu pentru anul cel fericit ce li-au daruit, el poate de ciudă s'ar spînzura, de nu s'ar scumpi să şi cumpere fringhie.

---

1 Şi, dacă se paraponiseşte pentru ticăloşie (*şters*: nenorocire) şi scumpete vremii de acum, nu..
2 Mii

[VARIA.]

Cărţi împrumutate.

1 Tragodia lui Orest la C. Caţichi.
1 *Geographia Gaspareos*, tij cc. Enacachi
1 *Historia Zadikou*, la Iordache.
1 Jucăria norocului, la... Costache...
1 Bordeiul indienesc la Costache.
1 Oeuvres de Mr. de la Fontaine, lipseşte.
2 Cécile, fille d'Ahmed III, à M-r C. Voinescu.
2 Erast şi jucăria norocului, Vasile.
2 Dictionnaire de l'Académie, la cc. Grigore
3 *Lyrika Christopoulou*, *poiemata Sakkelariou*, *ten boskopoula ton Alpeon*. à M-me Kiscoulepa.
1 *Geoponikon*, la Iordachi.
1 Pirostia Elenii, la cc. Iancu.
1 Zaïre, la Iordachi.
1 Voyage en Mold. et en Valachie (şters: atita), la Mr. Désiré.
2 L'Aminte de Tasse (*sic*) et Atala, à Beldeman

Catalogul cărţilor moldoveneşti.

No. 1. Telemah, tomul 1-iu.

1	Bordeiul indienesc	1 leu
1	Jucăria norocului	1 leu.
1	Biblie	15 lei.
1	Tragodia lui Orest	9 lei.
4	Ghenar, Fevr., Mart, Noemvr.	80 lei.
1	Erast, tragodie.	30 par.
1	Chrison engolpion	1 leu.

* * *

Şcoala femeilor.

Obrazele

Arnolf sau Suş (?)
Anies fata lui . . . .

Adrian în Siria.

Pricina.

Se afla la Antiohia şi mai biruise pe Parthi Adrian, cînd s'au suit în Scaun. Printre robi s'au aflat şi prinţesa Emireni, fiica biruitului Impărat. Frumuseţa era întru atîta, incît de grabă au [1] biruit pe tînărul Chesar, cu toate că de mult era logodit cu Savini, nepoata procatorului său După biruinţile lui, cea întăiu a sa [2] socotinţă era să facă pace cu noroadele ce le-au biruit.

Obrazele.

Adrian Chesar şi amorezat Emirenii.
Ozrou, Impărat Parthilor, tată Emirenii.
Emireni, roabă lui Adrian, amorezată a lui Farnasp.
Savini, amorezată şi logodnică lui Adrian.
Farnasp, domn Parthilor, prietin şi supus lui Ozrou, amorezat şi logodnic Emirenii.
Acvilie, hiliarh Romei, credincios lui Adrian şi tainic amorezat a Savinii.
Cortul este la Antiohia.

Adrian.

Facere întăiu. Cortul întăiu.
(Drum al Antiohiei, împodobit cu steaguri, arme, trofee şi altele a biruinţelor, Scaun împărătesc. De o parte, pod pe apa Oront.
De ceasta parte, Adrian, încunjurat de pavăzele [3] ostaşilor gvardiei Romei.

1 Mîntuit
2 Purtare de grija
3 Soldaţilor.

Acvilie şi mulţimea norodului. De ceia parte de părău. Farnasp şi Ozrou, urmaţi de nişte Parthi cari aduc feluri de fiare şi alte daruri, ca să le deie lui Adrian.

Ostaşi romani.

Nebiruite August, să trăieşti şi pentru noi, să trăieşti şi pentru Scaun, şi de a pururea să fii biruitor şi [1] stăpînitor, Acesta este....

---

1 Ocîrmuitor.

[VERSURI.]

[1] Femeia, cînd e sfădită cu al său amorezat,
Toată ciuda şi mînia şi o întoarce[2] pe bărbat;
Ii tot ninge, ii tot plouă, şi nimică nu i mai place.
Bărbatul, vede furtuna, se trage 'ntr'un colţ şi tace.
Se miară care i pricina de-i aşa de mînioasă,
De[3] suspină şi oftează, de răstoarnă tot în casă:
El stă sa-şi aduc' aminte, nu cumva i-au zis ceva,
Şi, de şi în gînd nu-i vine vre o întîmplare-aşa[4]:
„Poate oiu fi uitat", zice, „dar se vede că s greşit:
Femeia are dreptate şi cu reson s'au pornit."
Pe urmă[5], cu amorezul[6] dacă ea s'au împăcat,
Ii tot chef, tot voie bună, şi bărbatul, încîntat,
Işi laudă fericirea[7], lui Dumnezeu mulţămeşte
Că i-au dat aşa soţie care hojma îl iubeşte.

Desterarea şlicului.

În a Olimpului munte Iupiter singur şezînd[8]
Şi din cer pe tot pămîntul, pe toată lumea privind
Au văzut că[1] capul nostru n'o să mai poată purta
O mătahal' aşa mare, făcută de mucavà:
Şlicul vreau să zic. Atunce au tunat şi fulgerat

1 F[illegible]meia [illegible] a [illegible] cînd [illegible] amorezat Apoi [illegible] cînd.
2 Pe [illegible]ica[illegible]sul
3 Ra[illegible]o[illegible]a.
4 Cum ca să [illegible] fost
5 D[illegible]r daca.
6 Lucrurile
7 Car[illegible] cerul [illegible]ndurat.
8 D[illegible]mnezeii fiind strin[illegible].
9 Şi, privind la cap[illegible] nostru, de m[illegible] la fi[illegible] d[illegible] cup înşi
10 Acestu capu.

Şi îndat' toţi Dumnezeii lîngă el s'au adunat:
[1] Minerva cea înţeleaptă, Mars cel viteaz şi avan,
Mercur, Venus cu [2] bărbatul şi Apolon cel plăvan,
Neptun [3] cu-a lui furculiţă, Pluton negru c'abanos,
Ţiind în mînă ţăpoiul cu un aier fioros.
In sfîrşit [4] într'o clipala toată laţime'atmosferii
De Dumnezei se umplură; era ca nisipul Mării.
Iupiter cu [6] îngîmfare barba 'n mîn'au apucat,
S'au uitat la [7] adunare, au tuşit, au strănutat.
Atunci d'un „să fie de bine" [8] tot cerul au răsunat,
De uietul acel groaznic pămîntul s'au clătinat.
Toţi cu gurile căscate [9] din acea mare-adunare
Ce-a să fie, ce-a să iasă, aştepta cu nerăbdare.
Mercur, şezînd într'o laturi [10], avînd în mîn'un compas,
Măsură de [11] cîte palme este-al lui Iupiter nas.
[12] Minerva şi [13] Proserpina, Seres [14] şi fiica Latonei,
[15] Criticînd cîtu-i de mare cocul, corsetul Iunonei,
Mai încolo şedea Febus [16], ţiind caii deshămaţi,
Şi Marş [17], Vulcan şi Venèra [1] pe lîngă el adunaţi,
Iară vicleanul Cupidon lîngă Imeneu era [19]
Şi da sfîrle peste nas[u-i] [20] cîte putea ridica.
[21] Îi dă tifle-i făcea coarne şi de chică îl trăgea,

---

1 Iupiter.
2 A ei.
3 Cel cu barba alba
4 Ca.
5 Atunci.
6 Fala.
7 Uitat la adaus.
8 Olimpul.
9 Dumnezeu, Dumne ei a
10 Scoate din sin
11 Dede pace a lui.
12 Seres.
13 Era şi Seres
14 Era ca.
15 Şi
16 Supt un nour tologit.
17 Apoi: Venus.
18 Şi alţii.
19 Şez'nd ascuns dupa al lui Mercur spate Apol alt vers · Imeneului. Al trei lea: cu Imeneu se apucase de trînta
20 Şi-i da tifle.
21 (Copile) — îi zicea ce-i aşa rece? ca n are într'însul inge? Copihil le răbda toate şi-apoi începea a plînge.

Şi apoi zicea ca i în şagă, dacă l vedea că plîngea.
„Mi se pare“, zicea Venus, că ochiul iar şi-au mai pus
Pe vre-o nouă muritoare: vrea să mi-o aducă sus,
Ca cînd nu s destule aice [1]: avem şi de lepădat,
Că, de cînd era mai tînăr, cu tîrîşul le-au cules.
— Prepun, răspunde Apolon, că i vre o pricină de Stat,
[2] Nu cumva oare Titanii iar se vor fi ridicat?
Vina a [3] Ş hiopului este [4], zice Mars c'un chip fălos.
Fulgerele n'au fier bine, nu le au lucrat sănătos.
Am să dau un proiect astăzi lui Iupiter şi să zic
Spre pedeapsă să-mi dea voie şi cela picior să-i stric [5].
Toţi au rîs de-aceasta vorbă, şi Venus rîse mai tare,
Vulcan, de şi are [6] flegmă, dar l-a fost scos din răbdare.
[7] „Bătăuşule“, îi zice [8], „femeie fără de minte.
[9] De gură [10] sînteţi prea buni [11] şi nu vă aduceţi aminte
[12] Că ne-au ferecat în lanţuri întocmai cum se cuvine:
Unui Dumnezeu ca tine [13], păr de cuget şi ruşine.“
Mars s'aprinse, Vulcan strigă, Venus ţipă cît ce poate
Că bărbat o ocăreşte şi că e vrednic de moarte.
Gîlceava [14] era să'nceapa, cînd iat'un lung ţistuit
I-au făcut pe toţi să tacă, şi sfada s'au potolit:
Se împărţise în grupuri, se făcuse tot părechi,
Faceau feluri de proiecturi, îşi şoptiau tot la urechi.

Iupiter deschide gura, şi îndată [15] toţi tăcură
[16] Nu s'aude nici a muştii măcar o bîzîitură.

---

1 S o puie 'n numarul nostru, ce tot nu s au lămurit. Ba nu, ră punde îndata.
2 Ma tem
3 I ui Vulcan.
4 Acelui şchiop ticălos.
5 Te pof esc m'e-mi da pace
6 Cu a sa.
7 T calosule
8 Tueşule.
9 Numai.
10 Fşti buna.
11 Şi nu-ţi mai aduci; şters. cu n var, ţi ai ieşit din
12 Pe cînd te-am legat
13 Se încercase: unor Dumnezei ca voi
14 Sfada.
15 Făr glas
16 Nu s'ar fi putut auzi Şi nu s a de.

Dumnezei, Dumnezeiţe ai noştri [1] supuşi şi fii,
Ce de toate n aveţi teamă, ci sînteţi pururea vii [2],
[3] V am adunat [4] pe toţi astăzi ca să vă cerem un sfat.
[5] Ce să facem unei naţii ce pentru al ei păcat
S'au fost osîndit de soarta de un veac întreg [6] trecut
Să poarte n cap o povoară ce nu s au mai auzit,
[8] O mahin' umflată mare, pe care şlic o numesc.
Îşi aduce cu al lumii glob ceva la rătunzire,
Şi, de aş vrea pentru plăcere să vă fac o potrivire,
Cînd pe creştetul Hecatei se pune cîte o planetă
Şi-o întunecă de-i èclips [9], aşa are o plăcinta
Şi el pe vîrful său [10] pusă, cînd mai mică, cînd mai mare,
După chef şi după creieri aşa l poarta fieştecare,
Şi altele iar au bortă [11] şi apoi cu păr îmbrăcat.[12]
Cupidon însă şi zice: „Cunosc cest lucru ciudat:
[13] Mă dusesem la o fată în săptămîna trecută,
Şi, pe furiş vrînd să întru, mă 'mpiedec de-un şlic ciudat [14],
El s au dat de a rotogolul şi că èho răsuna.
Şi-apoi întorsese gura şi la mine se uita.
Gîndiam că este vre-o fiara şi că vrea să mă mănînce.
Am şi plecat o la fugă, tot îmi părea că m'ajunge.
De abia sosind în ceruri, ceva m'am mai răsuflat,
Dar de frica mea cea mare până n ziu am tremurat.

Pluton atunce se scoală [15], se 'nchină la adunare [16]:
Pe lîngă el se răsuflă un duh, o de moarte boare.

---

1 Cred inciosi...
2 Cari înte i in veci vii.
3 Ascultaţi cea mai.
4 Să vă spunem.
6 Pentru norod; şi pentru soarta
5 N au trecut bine.
7 Pe.
8 Un lucru.
9 Şi şlicul
10 Aşezat.
11 Altele au o groapa sub...
12 Şi cu par pe el.
13 Pentru că n luna trecuta.
14 Am gîndit cum că e fiară noua şi necunoscută. Cum că i vre o fiara nouă.
15 Cere voie
16 Şi-apoi c un.

— „Părinte al omenirii şi al Dumnezeilor toţi,"
Zice, „tu, ce-a tuturora soartă 'ntr'a ta dreaptă [2] porţi,
Priimeşte c'umilinţă să supuiu la ta mărire
A Iadului [3] jălu're şi a mea nedumerire.
Màh'na această mare, ce şlic o aţi botezat,
Cînd se ntîmplă ca sa vie la Iad pentru vr'un păcat,
Pe a Tartarului poartă să 'ncapa nu i cu putinţă.
Deci [4], văzînd eu acest lucru, găsisem de cuviinţă
Poarta să se mai [5] lungească; sinetul de cheltuială
Anume se şi făcuse, şi am fost în socoteală
Să poruncesc pentru meşteri, dar Minos, luînd aminte
Că trebuiesc sume mari, reson mi au pus înnainte
Că finanţele se află într'o stare de jălit,
Pentru că [8] întîmplări multe şi peste Iad au venit.
Minos este controlorul [9] al Impărăţiei mele,
El sloboade, el primeste, el ţine la socotele.
Au trebuit să mă las. Pe urm' am mai poruncit [10]
Că nime [11] cu şlicu n capu i să nu fie n Iad primit.

[12] Dar însă şi la aceasta Radamant se'mpotriveşte [13],
Zicîndu-mi că acest lucru de pravilă se opreşte:
Căci în Iad dupa căciulă judecăm pe fiştecare:
Pe-acel cu căciulă mare il chinuim şi mai tare [14].
Cupidon atunci se pleacă la urechea lui Febùs,
Zice: Vai de cei cu şlice, dac aşa pravil' au pus.
Mă rog, dă o hotărîre: ori şlicul să nu mai fie,
Sau cu astfel de căciulă în Iad de-acum să nu vie

---

1 Stăpîne.
2 Ta le.
3 Şi a lui Jerber strigare.
4 Şi eu.
5 Preface.
6 Şi poruncit.
7 Meşterii să se găsească, dar Minos nu s'a nvoit Căci ea e con o Pen tru ca punea 'nna nte.
8 Multe.
9 Impărăţiei de jos, el sloboade.
10 Judecat, socotit.
11 In Iad.
12 Cum eram sa dau porunca.
13 Zicîndu-mi c aşa poruncă fapta mă co .
14 Vai de cel ce poartă şlic.. Cupidon ob aznicul Cupidon zice încet

Iar [1], de este să stric poarta atuncea pune la cale
Să mi se sloboad'o soma din vistieriile tale.
Iupiter se cam zbîrceşte, căci, măcar ca Dumnezeu,
Dar a scoate bani din pungă , ii părea [3] foarte cu greu.
[4] Şi adevărat că 'n lume bani cineva a tot cere
E lucru prost, de rau ton, care aduce neplăcere.
Prin aceast' oricine-arată că n'are învăţătură,
Că, neştiind ce să zică, numai bani îi ies din gură
Eu ca creditorii breasla mai rea să fie nu crez,
[6] Căci îi destul pe-unul numai dintre dumnealor să văz,
Indată cheful se duce şi buzele în jos laşi,
Şi-apoi incepi prin odăi a te plimba cu mari paşi,
Iţi munceşti mintea sa poată vr un nou [8] mijloc iscodi
Ca să i mai pui înnainte, să l poţi din cale urni.
— N'am bani, mă rog, mai aşteaptă, îi un mètod tare prost:
Breasla cea creditorească îl ştie acum de rost:
[9] Ameţeşte fantasia, poesia le sfecleşte,
[10] Căci nu face haz de stihuri [11], numai bani strigă, răcneşte.
[12] Să mă ierte cetitorii c'am ieşit din şirul mieu,
Dar [13] să li mai spuiu odat' acestor dărăpnici vreu,
Că nu-i frumos, nu-i cu cale, cît or trăi să tot ceie:
Mai aştepte pe datornici, cînd or avea să li deie.

Sfîrşind Pluton, jos se pune [1] şi aşteaptă un răspuns.

---

1 Sau.
2 A scoate din punga banii.
3 Un lucru.
4 Pentru că, de cînd în lume. Apoi cînd de la zidirea lumii a ce e bani cineva (şi: au fost şi în veci va fi).
5 Eu nu găsesc alta breaslă alta mai rea să mai fie.
6 Nu gasesc
7 Afle.
8 Metod
9 Ţi se duce.
10 Iar bani i ebuie să cauţi, cu stihuri nu-i mul ţameşti
11 Stihurile li-s urîte şi cu.
12 Să mă ierte cetitorii, însa eu am fost dator. Ca din şir am ieşit Sfîr-şind Pluton, jos se pune.
13 Ca sa tac pomenire acestor nătîngi eu vreu.
14 Să aştepte un răspuns
Dar Iupi er schimbă vorba, ca i cam surd se a ăta
Eu socotesc .
Şi la obşte se ntoa ce, întreabă c so ote c
Toţi pe rînd gosomie să deie

Deci el lasă lucrul balta, se 'ntoarce spre toţi şi zice.
Iupiter atunce [1] zice [2]:
Acel scopos pentru care v'am fost adunat aice
Este să se hotărască astăzi a şlicului soartă,
Să se deslege pedeapsa norodului care-l poartă
Şi şlicul sa se arunce în Ochèanul cel lat.
Pomenirea lui sa pieie. Eu îl primesc ne'nnecat,
Zice bătrînul Neptun, din el un caic mi-oiu face.
— „Ai caice", Vulcan strigă, „mai bine adă-l încoace,
Căci am de fier trebuinţă, din el nişte foi prea bune [4]."

[5] Iară Mars, să taie vorba nu-l lasa mai mult a spune:
[6] —Eu l-am fost chitit că i bun drept-pavăză să slujească,
Căci [7] apără mîna stîngă [8] şi poate să îngrozească
Pe duşmàni cu a sa formă, — socotinţa mea-i aşa.
[9] Iupiter în îndoială cui să-l deie se afla:
[10] Plecîndu-se la ureche, Iunona nu'ş ce i-au zis
Pentru şlic. Am aflat numai, Iupiter că tare-au rîs [10].

---

1 Începe-a.
2 Dumnezei..
3 Este-aceasta ca pentru şlic astazi
4 Prea minunate-or ieşi
5 A mea socotinţă este.
6 Lăsînd.
7 Dar ce.
8 Aceasta nu Şi frica-i mult în razboiu.
9 Chiar Iupite
10 Dar ştiu atîta că Iupiter tare-au rîs, sau: Dar pentru şlic era vorba Iupiter tare au rîs.

La mormîntul lui Costachi Negruzzi

Biblioteca lui.

De la drumul Sculenilor, la stînga şoseaua duce la Bivolari, bivolarii vechilor negustori cari prin noroaiele adînci, cleioase ale primăverii şi toamnei duceau de la Iaşi spre Polonia marfă turcească sau marfă polonă de la Prut spre Iaşi. Azi o şosea destul de îngrijită, cu elegante poduri supţiratece de fier, — şosea pe care, în deosebire de altele, Ruşii au cruţat-o, mulţămindu se a preface ici-colo un canton într'o adunătură de murdării supt coperişul frumos de ţigle care acopere astăzi o pustietate tristă.

Regiune de dealuri acoperite cu mărunta iarba pe care o smulg vitele şi caii, — aşa de mulţi cai rămaşi şi de pe urma hordelor care plecau lăsînd tot ce le putea opri în sălbateca pornire de-a ajunge la casa lor printre casele distruse ale celorlalţi. Sărături îşi desfăşură colţuri de deşert. Ploile au rupt adînci rane în solul de lut incapabil de resistenţă; liniile lor ciudate înseileaza pretutindeni hărţi fără înţeles. Multă vreme, aici la doi paşi de un mare oraş, care a fost secole întregi cetate de Scaun, niciun alt semn de viaţă aşezată decît cirezile ce pasc în voie şi caii rătăcitori în grupe. Priveliştea învălmăşită e totuşi, afară de arătura neagră şi de cele cîteva pîlcuri de catifea verde a grîului — monotonă, şi numai prin unele colţuri ferite de

arşița și de vîntul care usucă verdeața primăverii căci sîntem . în April, într'un April secetos până acum dă o chiului mulțămire. Par dealurile care, din partea dreaptă a Dunării, pe la Nicopole, domină rîul ; tot așa aceste dealuri care, la stînga, se închid, pe cînd la dreapta se desfașură tot în alte spinări de înnălțimi, stau strajă de-asupra Prutului, alcătuind pentru Capitala de odinioară a Moldovei o apărare în lipsă căreia ea nu și-ar fi putut îndeplini rolul istoric.

Cirniceni. De Sfîntul Gheorghe, nicio mișcare, nicio bucurie. Cîțiva copii, destul de zdraveni, se bucură singuri de serbătoare, alcătuind hora acelora cari, în nevinovăția lor, se mai pot bucura. Soldați pe prispa caselor.

Mai departe ratoșul de la Popricani ajuns Rădiul Mitropoliei atrage, de la început, atenția prin văditele-i semne de bătrîneța. Arendaș străin ; trupe în cantonament. Pe o mică înnălțime, de-asupra caselor mici, dar de obiceiu foarte îngrijite albe ca de Paști, cu cadre de chindros vînăt la f reşti, casa boiereasca.

Veche clădire cu două rînduri supt clasică p ramidă a coperișului, în linii foarte fine. Fereștile mărunte sînt adînc săpate. Cetate de locuit în vremuri războinice, care trimete la vea ul al XVII lea.

Casa d-lui Aron Solomovici a văzut lupta de la Popricani, care în 1653, restitui pe cîteva saptămîni lui Vasile Lupu Moldova usurpată de tradătorul sau Logofăt Gheorghe Ștefan. Aici, la Jijia care se încolăcește așa de mică în lipsa ploilor. păn da în vre un iezer străbă ut de rațe, au stat la vad oștenii rascoalei, dărăbanii și ceilalți. De dincolo de spre Prut veniau Cazacii lui Timuș Hmilnițchi, ginerele lui Vodă cel legiuit. Apa era mică podurile de lemn,—ca podețele ce se mai văd pe ici pe colea. și astăzi, nu erau singurele locuri pe unde se putea trece Că-

lăreţii Niprului n'aveau măcar nevoia de a cerca vadul Oameni de ţară erau cu ei, curteni de ai lui Mihalcea Hincul, —Hinceşti, — Cerchesi din suita Doamnei Lupului, care era din Circasia, o frumuseţă din Caucas. La trecerea căzăcimii cu tabăra, într'un avînt „orb", dărăbanii se dau la deal spre livezi, spre „rădiu", unde stă casa. „Oastea cealaltă", din vîrful dealului, nu-i ajuta, din rivalitate, faţă de aceşti Unguri din Ardeal, daţi de „Craiul" Rákóczy aliatului său; călăreţii apucă dealul, „coasta Popricanilor" ; scapă din dărăbani numai cei ce se pot mistui în acest „rădiu": „şi-au scutit viaţa cu pădurea", spune frumos Miron Costin.

Şi, cînd cei de ţară au părăsit, după o ultimă sforţare, pe Domnul revoltei, — „într'acea noapte, mulţi lăsînd oştenia, au mers pre la casele lor' —, Timuş poate înnainta în voie, „prin vii", spre Iaşi.

Mai departe, spre Trifeştii-Noi, pe cînd şoseaua trece la dreapta, spre vechii Trifeşti, cari se zic, după un proprietar care a fost bunicul de pe mamă al lui Constantin Negruzzi: Hermeziu. Drumuleţul de ţară lunecă printre pajişti, străbătînd paşnice locuri în marginea cărora Mocanii pasc turmele lor şi stîne apărate de dulăi sălbateci îşi ridică stuful în margenea pădurii. Aşa e acum, aşa era cu o sută de ani în urmă, cînd, în condica lui de casă logofătul aceluia care era să fie fruntaş scriitor al neamului însemnă cei „39 de lei, 60 de parale ce au luat de la ciobanii străini pentru văratul a 265 oi".

La dreapta drumului e biserica unde se odihneşte marele meşter al celei mai simple şi mai sigure prose romaneşti. Clădire nouă, înlocuind alta mai veche, desfiinţată fără urme. Stilul pretenţios şi falş de prin anii 1830—40: masive coloane de cărămidă şi triunghiuri cu ochiul lui

Dumnezeu; pseudo-clasicism masiv şi total nepotrivit cu graţioasa natură necontenit schimbătoare care-l încunjură. Inscripţia se datoreşte aceluia care a fost şi un poet:

In acest lăcaş de pace, unde Domnul se mareşte,
Omul întăiu se botează, cînd se naşte pe pămînt,
Şi-apoi cu a lui soţie vine de se însoţeşte.
In sfîrşit aicea află linişţire in mormînt:

Naşterea, viaţa, moartea, sufleteasca mîntuire
In acest loc se adună, şi d' amarul lumii greu
Omul scapă cînd se duce ca să şi ieie răsplătire
De la dreapta indurare a bunului Dumnezeu.

Şi tot de el sînt versurile de pe piatra cu formă de fereastă gotică şi ceva înflorituri medievale, care după datele vieţii strecurate între „anul 1808" şi 25 August 1868, cîntă aşa:

Eu nu am fost ca alţii: de aceia 'n suferinţa
Am petrecut şi n lipsa plăcerilor lumeşti,
Dar cugetul îmi spune că n'oiu avea căinţa
C'am fost şi eu unealta la rele omeneşti.

Interesantă protestare contra vieţii de luptă, care dă căinţi, dar şi bucurii, pe cînd supt reserva cesteilalte zace o suferinţă care une ori nu se mărturiseşte decît în melancolia epitafului!

Casa, la care duce o veche aleie credincíoasă şi la spatele căreia se încoardă trunchiurile vînjoase ale unor copaci seculari, e foarte modestă. În faţă, un şir de odăiţe pentru lumea de serviciu îi formeaza o aripă care înnaintează disgraţios: fara faţadă pătrunzi în cele cinci, şese odăi din care nu s'au luat toate mobilele altor timpuri şi pe păreţii cărora mai atîrna confuse - pînze înnegrite, pe care nu gustul artistic al scriitorului le-a putut aduce aici.

El trăieşte însă în cărţile lui, de la vechiul Sinaxariu al lui Dosofteiu, pe paginile căruia cuvintele rare sînt subliniaţe de mîna lui şi explicate în româneşte şi italieneşte,

până la ultimele lui scrieri — şi propunerea, din 1861, de a face din Galaţi Capitala României viitoare —, până la cele mai recente din cărţile care i se dăruiau. Dedicaţiile sînt puţine, dar atrag atenţia cele cîteva cuvinte ale lui Kogălniceanu pe schiţa-i francesă, din 1837, asupra Ţiganilor. Multe cărţi greceşti, unele foarte rare, cu autografe, între care ale marelui învaţat bizar care a fost Daniil Filipide, pe un exemplar din Florus tradus de dînsul. O splendidă colecţie de literatură francesă, şi în ediţii de lux. Cartea italiană nu lipseşte, şi în exemplare preţioase; şi condica de casă a acelui care ajunse, de la Negruţ şi Negruţă, prin „Negrutzzi“, a se iscăli Negruzzi, are o însemnare în această limbă. Pentru limba germană doar dicţionare, între cele foarte multe ale „bibliotecii din Trifeşti“. Să observăm şi cărţi ruseşti din deosebite domenii şi grija cu care s'au strîns după 1831 scrieri privitoare la revoluţia de atunci a Poloniei.

INSEMNARI DE CASA

In „Condica pentru trebuinţele mele, 1826, Maiu 1", se cuprinde întâiu această însemnare: „1826, April în 19. Luni, după învieria, la 11 ceasuri sara, s'au săvîrşit din viaţă Pah. Dinul Negruţ".

Iată şi cheltuielile de îngropare:

„1765.66 cheltuiţi la îngropare.

lei	bani	
83	114	la 15 preoţi i sachelari şi duhovnic, care au cetit stîlpi i psaltire.
40	„	zugrăvire a 4 făclii şi a panzii de obraz.
23	„	faciré raclii şi cumpărarea dulapilor i a ţintilor.
64	„	12 făclii a breslelor, săparea gropii, şi staros t lui de ciocli şi toţi cioclii.
37	75	clopotele şi ecdosis lor de la Mitropolit.
12	„	ecdosis a arhiereilor.
112	„	3 cevreli la 3 cărji a arhiereului.
121		arhiereului Romanu, Gherasim.
100	„	arhiereului Husìu, Meletie.
100	„	arhiereului Sardeon, Varlaam
44	„	coliva.
11	30	coliva de cofeturi, trii litre.
12	„	milostenii mor călugări şi alţii
85	15	1.135 pîni.
52	60	70 ocă pomeni.
17	30	arhid. a păr. Romanu.
12	„	arhid. a par. Husiu.
12	„	arhid. a par. Sardeon
12	„	protopsalt.

10		psalt al 2 lea.
12		unui preot ot Mitropolie.
12		ostenitoriului Costache Burghele[illegible].
20	39	320 dramuri ceară albă, trii făclii a arhiereilor
282	60	preoţilor, diaconilor şi dascalilor.
124		sachelarilor, iconomilor, protopopilor şi preoţilor bătrîni.
100	„	în hărtii la norodul de rănd.
175	„	în banuţi de 12 par. la călugăriţi, ipochimene mai alesc şi la norod.
5	75	o bucată de cordè de atlaz la perină.
37	60	70 coţi şiret la racla.
34	108	poliială, alamîi, stratide, smochini, smirnă, miere şi altele pentru pomii pomenilor.
1.765	66	bez lumînările de ceară i altile,
385	45	grija de a treia ẑi.
17	„	lumînare arhiereului şi 5 lumînări de tricheli, ceară albă.
18	75	coliva.
163	30	la preoţi i psalţi şi călugăriţi.
83	60	în hărtii la norod.
282	45.	
28	„	2 psalţi a arhr. şi preoţilor ce au slujit.
15	„	colacul.
60	„	800 pîni.
385	45	bez ceara,
379	21	grija de a noa zi.
20		Maicii ce poartă parastasele, bez ce ari a i să mai da.
86	„	în hîrtii la norod.
134	36	preoţilor, psalţilor, arhr., maice şi altor.
3	„	una ocă untdelemn pentru candeli.
35	„	la oamenii ogrăzii.
10	„	preutesii Ilenii.
15	„	coliva.
1	105	smirnă

17	90	lumănări arhiereului şi de tricheli, ceară albă.
15	„	un colac.
41	30	100 păni bez 11 lei zăciuiala.
379	21	bez ceara.
414	63	cheltuiţi la grija de 20 zile.
107	„	în sorocoveţi, şi grivne, preoţilor.
81	45	în hărtii la norod.
17	90	coliva.
18	48	lumr. arhr. şi de tricheli i smirnă.
60	„	colacul i pîne.
130	„	10 ocă ceară.
621	90	cheltuiţi la grija de 40 zile.
	100	părali mărunte la norod.
	100	tij în grivne.
	84	întăi la preoţi i dascali ce au slujit cu Vlădica.
23	30	coliva i facerea iai.
67	60	colacii i 770 jămne.
210	„	17½ ocă luminări ceară, cîte 12 lei oca.
17	„	făcliia i lemne la tricheli, smirnă şi tămîe.
20	„	preoţilor de la Prepadoamna un sărindar.
621	90	
500		sărindariu arhiereului Sardeon; 826, Noemv.
370		pentru aceste la îngropare.
270	„	9 coţi ştofa, căte un galben cotu.
50	,	10 testemeli.
10	,	8 coţi hasè.
40	„	11½ coţi mallin roş la raclă.
370	„	
1033	„	ceara.

lei	bani	oca	dramuri	
574		41	80	la îngropare 14 lei.
225		17	160	la grija de 3 zile } 13 lei.
234		18	„	la grija de 9 zile }
1033		76	240	

625 „ cheltuiţi la grija de 6 luni.

lei	bani	
68	„	arhiereului Apamias
12	20	arhidiiacon.
42	„	la iconomu şi anagnoşti.
20	20	coliva şi facire iai.
12	20	păr. mărunte la norod
12	„	pr. bisăricii
10	„	psalţii.
24	„	eclisiarh şi pentru lumănări de tricheli i făclie.
6	20	pr. de la bisărica Banului.
58	„	în lei la preoţi şi dascali.
80	„	în grivne la călugăriţi şi alt norod.
72	„	pomenile i pîne.
207	„	pe 18 ocă luminări, căte 11 pol lei
625.		

520 cheltuiţi la grija de un an.

71	„	arhiereului Sardeon.
12	„	arhidiacon.
55	30	la iconomi şi preoţi, cu ecpaiaoa Vlădicăi
14		psalţii
40		la călugăriţi şi alte ipochimene.
18	90	în hărtii la norod.
211	„	
22	20	coliva i facire iai.
13	30	lumănări arh. i de tricheli ceară albă.
10	30	colacul.
63	„	630 pîni, bez 70 pîni zăciuiala.
175	„	14 ocî ceara, căte 12 galbeni lei
1	20	smirnă i vin.
496	20	
12	20	tij o ocă ceară.
10	„	preoţii bisăricii cu eclisiarhu
520	„	

Sama vatavului Alexandru Bălan de la Triteşti pe anul întăiu, de la 823, Noemvr. 8, păr' 824, Noemvr. 8 (Nume: Loghin, Ţurcanu, Ion Fusaiu, Lupu vieriu, Ion Clipan, de la Leiba orîndariu, şi „pentru nis e sămînţă cinepă şi nişte peşte", „pentru 156 stupi, cite 4 par.'. „2 lei pe 2 ocă her chiroane la coşer; 5 oca frînghii pentru boi la pluguri; 3,30 au dat Capmoloaei de ţăsut nişte saci boireşti; 3 33 pe 4 coţi sucmani pent·u pu cariu; 2 „ dohot de uns harabalile, 484 pol oca lumănari său pentru vii, cînd călca poamă noapt a; 1 boerului la bisărică; 5, 90 pe 3 putini; 1,30 pe un lighian de lut; 4 „unii fimei pentru ţăsutu unii pînzi, din poronca cucoani..; 2 „cercuri pentru dresul putinilor; ...de cosit 3 fălci iarbă, căte 7 lei falce; 824, 124, 30 au dat la oamenii ot Bălteni i Stîngăceni pentru gardul vii...; 2 pe 10 oale la odae; 10 pe 100 ocă sare pentru brănzuri...

(Preţul fînului.)

Sama a 2 a a ace'uiaşi; 8 Nov. 1824 8 Nov. 1825. (Nume: Gavril, Hrib, Dohotariţa, la un preot din satul Rădiu Mitropolii..., lui Ion Pante din Eşi.., lui Gavril Tofănescu; la nişte mazili d'n Blandeşti...; 16,24 pentru 162 stupi, căte 4 parale 84; pentru 2 dubasă ce au văndut; 66 39 pentru 219 ocă peşti din balţile moşiei; 39,60 ce au luat de la ciobanii streini pentru vara u a 265 oi..

Scăderile . . . 424, 4 ocă h r pentru ferecat herăle de plug pe anu 825; 10 „ , 100 ocă sare la odae; 1 „ brudină când au adus carăle var de la Borde la Eşi; 16 „ unui Jădov ce au facut rachiu; 3 „ o cergă de poclăzi la un cal boires ; 2 „ 3 parechi bala nale la coşeriu cel nou; 4,90 unii fi nei ce au ţăsut un ţol boiresc; 9 „ peşti şi sămanţa de canipa; 11 „ 11 coţi ucmani pentru porcariu; 12 „ un cojoc pentru flăcău Toader, ci era tocmit la odai; 5,30 doi cămeşi pănză leşască, tij pentru dănsul...

(Fînul.) Drumu ce mergi pe lîngă clacă; 5 fălci stoguri, pe grind, unde au fost 3 girezi boireşti; 15' „ 15 în sărătură; 1, 1 în calce *(sic)*; „ 6 dejma

Sama a 3 a, de la 8 Novembre 1825 la 1-iu Septembre 1826.

(Nume:) Loghin Vlad, Filip David, Toader Tîrsînă, Vasile Ungureanu, Toader Tutiunaru; 22,60, ce au luat de la un cioban pentru văratu a 150 oi...

Scăderile... Cu ţidula c. Enachi, 100, Niamţului lăcătuş..., cc. Gheorghe Negruţi, 826, Iuli 19; . . . 85,30, ce au dat cc. Gheorghe Hermeziu spre înplinire a 1.500 lei, daţi de duml. la îngropare boeriului, precum prin sama vitelor ce s'au văndut anume să arată...; 3,60 săminţuri pentru grădină, 1,60 pe un taftur...; 1 la ţară, de tras clopotul când au murit boeriu; 4 „ pe 3 chei de porc pentru ochinci; 20,15 pe 23 dimr. de orz, care s'au sămănat; 12 preoţilor pentru sărindar; 1,30 o litră tămîie, 11 „ legatul cu her a porţii de la ţară; 7,30, 60 ocă sare pentru saratul brănzii strănsî pe anu 826; 4 „ 3 testeli cercuri pentru cercuitul vasălor boireşti; 4,15 oamenilor cănd s'au dus la codru de au cumpărat fuşcei de coşer; 13,30 chelt. vitilor, cănd s'au adus la iarmar. Săntămăriei; 4,90 la ograda unde au mas vitile 3 nopţi; 3 „ mortasipie pe 30 capite; 2 „ chelt. măncării oamenilor; 3,60 la pod la Jijie.

Fîn: In poiana Zahariei, grindu de pe lăngă drum, piste drum de clacă, piste gărlă, în Bahna Cărbunariului, în Ostrov, în Ostrov sub dial, în sărături, în dial la vie, în călce.

Cum s'au dat acest făn...: date cu răv. dumis. Hat. Theodor Balş, $^{1}{}_{2}$; $^{1}{}_{2}$ măncaţi cu cai dums. cc. Elenco Bibiri, după răv. ccn. Enachi; 1, 1 dascalului grec, 2 $^{1}{}_{2}$; 2$^{1}{}_{2}$ ce au avut a lua d. Pah. Bogonos dela boeriu..

Sama a patra, de la 1-iu Sept. 1826 la 23 April 1827.

(Nume:) pr. Costandin ot Rănghileşti... Toader Costandin ot Cîrpiţi, Iacob Şelariu ot odae lui Donici, la nişte oameni ot Bubuleşti, Axinte cel bătrîn, Ilie Butnariu, Toader Ciutacu, Gavril Tofănescu, 20 $_{2}$, $^{1}{}_{2}$ ce au trecut mai mult piste ceia ce au avut a lua d. Păh. Bogonos... Din datorie crăcimii (Toader a Crăstoaei, Ion Sîncu, Nastasia Caloai, Ioniţă Muntianu, Sămion Ungurianu, Neculai a Dăniloai, Petre Muntianului, Grigoraş Strămbu, Niţi săn Timofte, Ion Clipan, Gheorghe a Alexii, Grigorie Rus, Zahariia Budianu, Chiriiac a Vacariului, Miron

Dănilă, Toader a Budianului Niculai Peni, Loghin Țurcanu, David a Tăetului, Nichita Budianu cel bătrîn, Iani cu Trohin (*sic*), Nechita Budeanului, Vasile a Tudurii, Ion Bacalu, Ștefan Cărbunariu, Gavril Hrib, Gheorghe Maxim, Toader Tăbăranu, Gheorghe Ciornohac; 60„ pe 15 vedri brănză, căte 4 lei vadra; 27„ pentru văratul a 180 oi sterpi, cîte 6 par., și 30 „ ce au luat dela orîndariu, din banii rachiului...; 30 lumănări la vie; „32 dohot pentru tiasc; 7,16 de țăsut 74 coți pănză de călți; 9 „ 8 coți sucman pentru băetu de Țigan; 8 „ o merți orz pentru caii boirești; 8,20 4 lăcăți; 3,10 cotariului, cănd au cotit vinu.

(Vitele.) 2 buhai mari, 12 boi mari, bez 2 văndu̧ți preotului Toma, cari nu sănt trecuți în condică; 20 vaci, 4 mănzați, doi bouți, 2 văcuți, cari acum sănt gonitorași; 8 gonitori, 5 boi, 3 vaci, care acum sănt giuncani, 14 vite, care acum sănt mînzați, (total: 79 de capete).

20 vaci, 20 mănzați, 4 gonitorași, 6 boi, văndute la iarm. de Săntămării, precum prin sama al 3-le să arată, bez 85 lei, 30 par. date din darea (?) boiriască, 2 boi, 2 buhai cumpărați de cc• Enache Negruț..., 1 vacă cu vițăl, dată lui Ion Chelar, din hacul său...

Izvod pentru vitile înplinite din sat pentru scutiala anului 825. (Nume: Ion Zuzul, Niță Mariian, Ilie a Butnăriții, Vasile Capmoali, etc.).

Sama lui Lupu Orăndariu de la Trifești, de la 825, Octv. 26, păr 816, Octv. 26.

Lei	par.	încărcătura
1.540	„	pe 518 vedri vin și avaet orănzii, după contrat.
75	„	7 vedri, 5 ocă rachiu, cîte 10 lei.“

(Scăderi: 300 lei la încheiarea contractului; „cu țidula dums. Agăi Hermeziu“.) (Lupu dă:) 1.23 dajdie Sfn. Dimitrie a pr. Thoma, 825 Dechem.; 7.10 tij a pr. Costandin, 826, Mart 18; 7.10 dajdie Sfn. Gheorghi a pr. Thoma, 826, Iuń. 13; 7,10 tij a pr. Costandin, 826, Iuni 28...

(Nume:) Neculai Pochiu, Ion Dolianu, Ion a Lupii, Ion

Ciocoiu. 21 pentru 7 vedri vin, ce au băut dascal Dionisie...
Banii scutelii anului 824..; 2.248. (2 pentru 52 oameni, câte 2 lei de numi pe lună, pe 12 luni, păr 825, 1 Apr.
Scăderile... 142,20 pentru 11 breslaşi, câte 25 lei la un cifert, cu răsurile, ciobotele ocolaşului; 170 pentru cărătura a două stoguri făn de măsură, după tocmala ce au avut cu boerii.
22 „ ce au dat banii hacul surugiilor, pe 11 trecuţi, 826.

Datorii părinteşti ce s'au plătit

galbeni.	lei bani	cui anăme
385	12.320	Madamii Ana Platonovici, la 1827, Septv. 1, prin învoială după sănetul răps. din 1820, Iuli 25.
	21.404.70	lui Dimitrie Ilschi, după sănetul din 820, Ghenar.
	19.939.60	în Vornicia obştii, prin bădiţa Enachi; 826, Dechv. 16.

— —

	lei bani	
	1.393 —	înplinială.
	5,804	rămăşiţa, de 5 mii lei, înpreună cu dob.
	262 10	înpliniala după socotiala din 828, Iuli 25.
2212.28		după sinetu din 824, Maiu 20, către Camr. Spiro.
	3.968	Caminarului Spiro; 1828, April 5.
	18.260	Logofetesii Zoiţii Balş (la care au trecut sinetu).
		Capite şi dobândă păn 1835, Noemv. 25...
	22.228 —	

3.921		Bădiţălui Enachi, după trii sineturi.
66½	2.327	cap. şi dob. sinetului de 50 mah.
	767.60	asemine a sinetului de 300, sorocu.
	826.60	asemine a sinetului de 650 lei.
	3 921	

196 6.860.— leliţii Rucsandii, după sănetu din 1820, Dechemv. 20.

3.500 capite.
3,360 dobînda.

6.860

2.485 — moşului Asanachi, după sinetu din 184, Sept. 1.
1.500 capite.
985 dobănda pe 79 luni, păn 1 Apr. 1832,

2.485

1,581 — capite şi dob. lelіţii Elenii Pastia, după sănetu din 829.
420 polcovnicului Toader Brăesco.
343 — la spiţeria lui Locman Spiţeriu.
756,108 moşului Gheorghe Negruţi, ce avè a lua după sama iscălită de dînsul.
20.900 în Vornicie de aprozi, din socotiala poştelor.
19.000 după hotărărea Divanului din 1825, Sepv. 2.
1.900 înplinială.

20.900 după adeverinţa Vorniciei din al triile socotială între casa răpousatului frati-meu Dinu şi între mine, precum să arată în gios; 1826, Mart 15.

lei bani încărcătura.
6 705 — ce am a da frăţine-meu lui Dinu, după sînetul meu de înprumutare, din 822, Apr. 15.

lei
4.500 capite din 822, Apr. 15.
2.205 dobînda lor pe 49 luni păr 826, bani 15.

6.705

	Scăderi	
	3.786,30	să scad ce am avut să ieu din socotiala al doile a anului 819, Sept. 13, însă
lei bani		
2.106,30		capite din 819, Septv. 13.
1.680		dobînda lor păr 826, Maiu 15.
	3.786,30.	
870,45		ce s'au dat dums. la 825, Noemvr. 28.
	825	capite din 825, Noemv. 28.
	45,45	dobînda păr 826, Maiu 15.
	870,45.	
4.656,75		fac scăderi, şi rămîne a se mai da
	lei bani	
	2.048,45;	1826, Maiu 15.
		Gheorghe (?) Negruţi.
Lei		Bani ce s'au mai dat în trebuinţile arătate în gios.
574,		pentru 41 ocă, 80 dramuri lumănări ceară, câte 14 lei; Apr. 21.
504,		pentru aceste la îngropare.
Lei		
270,		3 coţi ştofă.
50,		10 testemeli.
10,		8 coţi hasè.
40,		11 ½ coţi maltin roş la raclă.
134,		pentru aceste luate pentru Costache[1], adecă:
	lei	
	52,	4 coţi merinos negru pentru brîu.
	61,	24 ½ coţi zof negru la anterei.
	21,	12 coţi hasà la o căptuşală.
	134,	
504		

1 Alăturea de unchii săi, Gheorghe, Manolachi, Ienachi, şi mătuşele Ruxandra şi Elena Pastia, apare aici scriitorul însuşi în această îmbrăcăminte orientală a tinereţelor-lui.

60 „	colacul şi pînea la grija de 20 zile.
589,35	pentru 45 ocă, 160 dramuri lumănări ceară, căte 13 lei oca, ce s'au plătit lui Hascal Jădv., adecă

oca	dramuri	
17	160	la grija de 3 zile.
18	„	la grija de 9 zile
10	„	la grija de 20 zile.
45	160	ce s au dat la arătatile griji prin mîna fratelui Enache; 826, Maiu 11.

2.056,6	... şi trec daţi mai mult.

lei	par.	
7	6	; 1826, Maiu 30.

Gheorghe Negruţi.

(Socoteala aceluiaşi pentru 40 de zile. Lumînările sînt 19 ocă, „cu 1 1/2 ocă ce s'au dat la bisărica ot Trifeşti... 110 daţi lui Iancu Istrati, ci au avut să si dè la raps.)

Banii, ce s'au priimit de piste Prut prin frati-meu Manolachi pentru moşiia Şărăuţi a nepotului Costache[1].

galb.	rubl.	
490	„	socotiţi căte 25 lei, 15 par., după cursul Basarabiei.
306		socotiţi căte 8 lei, 15 par., după cursul Basarabiei.
385	„	Mad. (cu litere latine) Anica Platonovici, prin învoială, capite şi dobăndă, precum s'au trecut în sinetu de datorii a răps. frăţine-meu Dinu, socotiţi cîte 30 lei.
„	295	daţi frăţini-meu lui Ianachi, ce au avut a lua de la răps. frati-meu, după socotiala căutată între duml. cu nepotul Costache Negruţ, socotite căte 10 lei.
2	„	tij dums., spre istovire aceştii socoteli.

1 Unde acesta trecuse în 1821

	6	unui Jădov, telalic moşiei.
	5	Jădovului ce au trecut banii de piste Prut.
76	„	daţi surori-mè Ruxandii, ce au avut a lua dela răps. frati-meu, după socoteala iscălită de mine şi dată la nepotul Costache.
2	„	luaţi de nepotul Costache mergând la Focşani.
25	„	opriţi de mine, ce am avut a lua déla Costache, după socotială trecută în urmă.
490,306		şi să istovesc banii aceştija 1828, Fevr. 1.

Socoteală cu bădiţa Enache; 1827, Septv. 10.

lei	bani	
		ce are a lua
1750	„	capite în 50 mah. turceşti; 824, Dechemv. 12.
577	„	dobînda lor pe 33 luni, căte una mah. la sută.
645,300		soroc capite; 1826, Ghenr. 25.
122,60		dobînda lor păr 827, Avgust 25.
650	„	capite; 825, Maiu 25.
176,60		dobînda lor păr 827, Avgust 25.
50	„	ce s'au dat polcv. Toader, ştiuţi de mine, în plata unui sinet a tătîni-meu[1].
366,48		ce are a lua din socoteala căutată cu mine la 827, Fev. 9.
4537,48		
1539	„	Scăderile, adecă

lei	bani	
50	„	un cal murg luat de la mine
150	„	pentru o giriadă fîn ce s'au vîndut căpitanului Simeon Liah, şi avè a mai da 150 lei, bez 200 lei ce au dat

1. Scrie aceste socoteli, deci, Constantin Negruzzi însuşi

		vatv. Alexandru, cari i au dat la mine.
	320 „	o giriadă începuta, ce să vîndusă unui preot într' acest preţ, de la care s'au întorș.
	210 „	o giriadă ce este mălită, bez 70 lei ce s'au mai dat la vatv. Alexandru.
	730	
3.028,48		

Lei bani	
730 „	sama al 2-lea.
406 „	165 vedri vin din anul 826 şi 65 vedre din 1825, ce era în orîndă, şi s'au plătit.
78 „	6 chile păpuşoi, ce s'au luat din sămînţă şi s'au mîncat la ogradă păn 827, Sept. 10.
21 „	7 vedre vin, ce au băut dascalu Dionisii.
80 „	2 stoguri făn luat, la plug şi la caii Păhărnicesei Bibiroaei.
200 „	Partea dums. pentru fînul ce s'au adus la grajd în anul 827, analoghisit pe 4 cai a dums., 5 stoguri.
1.509	

3.028 48, cari s'au plătit şi s'au istovit

Inchipuirea grijii de 7 ani.

Lei	
420.30	ocă lumănari ceara, căte 14 oca
50 „	coliva.
150 „	1000 pîni.
150 „	în parali la norod.
300 „	preoţilor, diaconilor şi dascalilor.
136 „	arhiereului.
30 „	colacu.
30 „	arhiereul.
24 „	psalţii.

20 „ lumanări arhiereului.
112 „ 1/2 în bănuţi de 15 parali la alte pomeni.

1422
78 alte chelt.

1.500
225 alte cheltueli.

(Pe o foaie prinsă în legătură:)

Sette mille piastre a la signora Logofetessa Zoe di Balsch doppo il biglietto di 1823, 9 bre 15, con interessi di uno per cento e con termino di due anni.

Venti zechini al cugino Vidrasko[1].

(Şters:) Cento venti cinque piastre al cugino D. Biberi

Păpuşoi ce am dat de la Trifeşti.

(Lui Teodor Balş Postc., cu 11, 16,20 lei chila; „la sat Cotu-lui-Ivan, cîte 22 lei chila, vadè la Sinchetriu 828, „la sat Iucşănii" (tot aşa); „la 5 lăcuitori din satul Coada Stîncii (tot aşa); „la 25 lăcuitori de la Trifeşti (22 lei); la 17 lăcuitori de la Coada Stăncii 1 (25 lei), la 3 lăcuitori de la Socola (25 lei).

---

1 Un văr Vidraşcu apare în această notiţă italiană a scriitorului. Apoi şi vărul Dimitrie Bibiri.

DIN BIBLIOTECA LUI COSTACHI NEGRUZZI

Pe Epistolele lui Sinesiu (în greceşte): „Să să ştie ca am cumpărat aceasta carti ci să numeşte Epistolariu lui Sinesii cu 2 lei, 20 par., la leat 1795, Maiu 2. Iar cini a cuteza sau a cugeta să o iai fără di ştirea mea, să fii supt blăstămul tuturor sfinţilor [1] ".

Pe *Oikonomia tes zoes*, Moscova 1802: „Ek ton tou D. Saoul, nyn de emou K. Negroutzi".

Pe un Sinaxariu, fără început, cu lunile Septembre-Februar: Sa să ştie de când s'au născut fiica noastră [2] Mărioara, în luna lui.,. în 21 zile.., 1808.

„Sa să ştie de când s'au născut fiu nostru Gligore.... 21, 1808. Să să ştie de cand m'am împuşcat la mână cu carabina în margine Tecuciului, la 17 zile, în luna lui Iunie 1829, în vremia Muscalilor. Negruţi."

La Giulia Russa da Mosca de Girolamo Agapido, Trieste, însemnare: „Memoria dell'autore, li 22 X bre 1809. V Lahaille".

Pe Domairon tradus greceşte, Viena 1812: „Kai tode perielthe to Konstantino Negroutzi", „Kai tode K. Negroutzi".

Pe „viaţa lui Bertoldin" (greceşte), Veneţia 1818, iscălit: Dimitrii Duca Stolnic şi Beciariu-Mare.

Pe *Liricele* lui Christopulo, Viena 1818: „Kai tode K. Negroutzi".

Pe *Biblia* de Petersburg: „din numărul cărţilor noastre, 1818" (scrie Dinu Negruţ).

Pe *Dialogii lui* Phokion. trad. Ecat. Suţu, Iaşi 1819: „Kai tode perielthe to Konstantino Negroutzi".

Pe „Stoicheidion enkyklopaideias", IV, Moscova 1820: „Kai tode hyparchei emou, K. Negroutzi; 821, Dek, 1."

Pe „Korakistika" a lui Iacov Rizu [3]: „L'amour regretté, 1822".

---

1 Nota pare fi a lui Dinu, tatal scriitorului El va fi tradus şi un roman frances fără titlu din acelaşi bibliotecă.

2 A lui Dinu?

3 Lui îi dedică Filipide un exemplar din *Florus* al său.

Alcibiade en fant. Iscalitura lui „Antonio Stamatopulo profesor" (şi în Sibiiu; N. I.).

Pe Lexiconul lui Vendoti: „Kai tode Konstantinou Negroutzi; Jassy, 1823, D-bre 16". Pe scoarţă inlăuntru: I K N., cu coroană de-asupra, şi dedesupt. 1821.

Pe *Paignia tes phantasias* trad de Malachi Iacomi, 1811; „Kai tode hyparchei emou tou Konstantinou Negroutzi; 1824 Dec. 10".

Pe *Teofilactul* din Viena. „Perielthe kai tode to K. Negroutzi, Kam.; 1826, Febr, 6".

Pe *Corsi* de Kotzebue, greceşte: „Kai haute esti mia ton biblon mou, Konstantinou Negroutzi Kam: 1826, Febr. 15".

Pe „Synopsis diaphoron historion": „Negrutzi Caminar; 1826, Febr. 26". La urmă: "frate Grigore..".

Pe un Esop greco latin, „Negruţ, Caminar; Fevr. 26, 1826".

Pe *L agronome dict onnaire portatif*, Paris 1760: „Negrutzi, 16 mai 826".

Ordonanţa lui Ioan Sandu Sturdza, 10 April 1827. Iscălit: „Costachi Negruţ Caminar".

Pe un Lexicon elino-ruso-frances din Moscova (1811): „C. Negruţi, Caminar; appartient à Constantin de Negrutzzi, 1827, 9 bre 1527, Jassy" (innainte, a lui Atanasie Kirzas din Galaţi, şi a lui Nicolae Biberi, 10 Iunie 1826).

Pe un Ossian: „Bibliothèque de Costachi Negruzzi".

Pe „Istoria Naturală" de Cihac: „Negruţţi".

Pe o culegere francesă de „Poesii"; „C. Negrutzzi".

Collection de class ques françals, Paris 1828: „appartient à la bibliotheque de Negruttza".

Pe Logica lui Condillac, tradusă de Daniil Filipide, Viena 1801: „Hărăzit mie de prietenul, fratele, Teodor Hurmuz; 1831, Aug. 7".

Pe *Pocket-book for conversation*, Lipsca 1825: „Souvenir de Krasna, 1832 juin".

Pe *Memoires officielles (sic) sur la Pologne*, 1832: „appartient à Negrouzzi".

Kogălniceanu, *Esquisse sur les Cigains.* Dedicaţie: „Souvenir à son ami, C. Negruzzi".

L'arpa del lesule, di Greca da Roma, Paris 1851. Dedicaţie: „a Mr. Negruzzi, Greca".

Pe Albineţ, „Istoria", dedicaţie: „Domniei Sale Agii C. Negruzzi, din partea iscălitului I. Albineţ".

Pe *Quâte a ore de Coliegiu*: „dumnealui d. C. Negruţţi, spre semn de stima, C. D. Aricescu".

Pe *Indatoririle femeilor*, de T. Balş, 1854: „Dumnealui Costachi Negruţ, ca sămn de prieteşug şi spre aducere aminte, Teodor Balş".

Inscripția de pe biserică și de pe mormînt.

In acest lăcaş de pace unde Domnul se mărește,
Omul întăi se botează, cînd se naşte pe pămănt,
Ş'apoi cu a lui soţie vine de se însoţeşte,
In sfîrşit aicea află liniştire in mormănt.
Naşterea, viaţa, moartea, sufleteasca măntuire,
In acest loc se adună şi d amarul lumii greu
Omul scapă cănd se duce ca să-şi iaie răsplătire,
De la dreapta îndurare a bunului Dumnezeu.

Aice
Se odihnesce
Constantin Negruzzi,
nascutu in anul 1808,
reposatu in 25 August 1868.

Eu nu am fostu ca alţii
De-aceea 'n suferinţă
Am petrecutu şi in lipsa
Plăcerilor lumesci.
Dar cugetul îmi spune
Că n'oiu ave căinţă
C am fostu şi eu unealtă
la rele omenesci.

Soţie şi fiii recunoscători.

Septemvrie 1868.

CUPRINSUL.

CUPRINSUL

Prețul : Lei 3